

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ärikorralduse instituut

Tatjana Skotšilova

**MITTEFINANTSARUANDLUS: HETKEOLUKORD JA
ARENGUPERSPEKTIIVID EESTIS RAAMATUPIDAJATE
PILGU LÄBI**

Bakalaureusetöö

Õppekava ärimus, peeriala majandusarvestus

Juhendaja: Natalie Aleksandra Gurvitš-Suits, PhD

Tallinn 2020

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 7163 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Tatjana Skotšilova

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 179729TABB

Üliõpilase e-posti aadress: tatjana.skotsilova@gmail.com

Juhendaja: Natalie Aleksandra Gurvitš-Suits, PhD:

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS	5
1. JÄTKUSUUTLIKKUSE ARUANDLUSE AJALUGU JA ARENG.....	7
1.1. Jätkusuutlikkuse aruandluse arengu olemus	7
1.2. Jätkusuutlikkuse aruandluse areng.....	11
1.3. Aruandluse suunised ja standardid	13
1.3.1. Globaalne Aruandlusalgatus	14
1.3.2. ÜRO ülemaailmne kokkulepe.....	15
1.3.3. Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni juhised rahvusvahelistele ettevõtetele.....	15
1.3.4. Standard ISO26000	16
1.3.5. Direktiiv 2014/95/EL	17
1.4. Jätkusuutliku arengu indikaatorid	18
2. UURING JÄTKUSUUTLIKKUSE ARUANNETE KOOSTAMISE KOHTA	21
2.1. Uuringu meetodika ja valimi kirjeldus	21
2.2. Uuringu tulemused.....	22
2.3. Arutelu ja järeldused	33
KOKKUVÕTE	37
SUMMARY	39
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	42
LISAD	45
Lisa 1. ÜRO 10 põhimõtet.....	45
Lisa 2. Uuringu küsimustik.....	46
Lisa 3. Tulemused. Küsimused 1 – 7.....	51
Lisa 4. Tulemused. Küsimused 8 – 15.....	53
Lisa 5. Tulemused. Küsimused 16 – 18.....	57
Lisa 6. Tulemused. Küsimus 7 (ametokoha lõikes).....	58
Lisa 7. Tulemused. Küsimus 7 (ettevõtte suuruse lõikes)	59
Lisa 8. Tulemused. Küsimus 8 (ettevõtte omandivormi lõikes)	60
Lisa 9. Tulemused. Küsimus 15 (ettevõtte omandivormi lõikes)	61
Lisa 10. Lihtlitsents.....	62

LÜHIKOKKUVÕTE

Töö pealkiri on „Mittefinantsaruandlus: hetkeolukord ja arenguperspektiivid Eestis raamatupidajate pilgu läbi“.

Kaasaegses maailmas keskendub üha rohkem ettevõtteid oma tegevuses jätkusuutlikule arengule. Vastavalt erinevatele andmebaasidele, jätkusuutlikkuse aruannete väljastatavate ettevõtete arv jätkuvalt kasvab. Antud bakalaureusetöö eesmärgiks oli teada saada kuivõrd Eesti raamatupidajad on teadlikud sellisest mittefinantsaruandluse tüübist ning kui levinud on jätkusuutlikkuse aruannete koostamine Eesti ettevõtetes. Töö eesmärgi saavutamiseks oli läbi viidud elektrooniline küsitlus raamatupidamise- ja finantsvaldkonnas töötavate isikute seas (raamatupidaja assistent, raamatupidaja, vanemraamatupidaja, finantsanalüütik jne).

Bakalaureusetöö tulemusena selgus, et raamatupidamise- ja finantsvaldkonna töötajatel on üsna madal teadlikkuse tase jätkusuutlikkuse aruandlusest. Sealjuures tuli välja, et välismaa omandis olevates ettevõtetes töötavatel isikutel on teadlikkuse tase jätkusuutlikkuse aruandlusest umbes kaks korda kõrgem kui Eesti omandis olevates ettevõtetes töötavatel isikutel. Töö tulemustest selgus ka, et Eesti ettevõtete seas ei ole levinud jätkusuutlikkuse aruannete koostamine. Tulemuste põhjal mõjutab aruannete koostamise kohustuse puudumine ja ettevõtete huvi puudus asjaolule, miks ettevõtetes ei tegeleta jätkusuutlikkuse aruannete koostamisega. Autor pakkus väljastatavate jätkusuutlikkuse aruannete arvu suurendamiseks järgmised võimalused: teadlikkuse taseme tõstmise üritused, sealhulgas seminarid ja kvalifikatsiooni tõstmise kursused ning jätkusuutlikkuse teema kaasamine õppekavasse inimese hariduse saamise etapil.

Võtmesõnad: jätkusuutlikkuse aruandlus, teadlikkus, levik, vastutus, mõju, juhised, areng.

SISSEJUHATUS

Finantsaruandlus kajastab ettevõtete tegevuste kõige märgatavamaid aspekte nagu finantsseisundit ja tegevustulemusi, kuid ei anna selget ettekujutust valdkondadest, mis ulatuvad kaugemale finantsaruannete valdkondadest.

Viimastel aastatel on süvenevad mured keskkonna- ja kliimamuutuste pärast, vaesuse ja ühiskondade ebavõrdsuse suurenemise probleemid ning sotsiaalsest ebavõrdsusest põhjustatud pinged asetanud ettevõtete tegevust jätkusuutliku arengu valdkonnas tähelepanu keskpunkti. Ettevõtetele tuleb tõestada, et nende teenitud kasum ei kahjusta ühiskonda ega planeeti.

Investorid ja muud ettevõtetest huvitatud sidusrühmad pööravad tähelepanu mitte ainult ettevõtte finantsaruandlusele, vaid ka ettevõtte mainele, selle tegevuse mõjule keskkonnale ja teistele kvalitatiivsetele andmetele. Aga seda tüüpi informatsioon ei või olla saadud sidusgruppide poolt standardsetest finantsaruannetest ja nõuab eraldiseisva aruandluse liigi loomist jätkusuutliku arengu valdkonnas.

Mittefinantsaruandluse üheks peamiseks eeliseks on see, et seda tüüpi aruandlus võimaldab näidata investoritele, et ettevõtte on orienteeritud pikaajalisele koostööle ning ka seda, et ettevõtte jaoks on tähtis luua positiivseid suhteid töötajate, toodangu tarbijate, meedia ning rahvusvahelise üldsusega. Samuti on aruannete koostamine jätkusuutlikkuse valdkonnas oluline ettevõtete jaoks kuna see võimaldab hinnata neil oma potentsiaali uute ärijuhtimise võimaluste kasutamiseks.

Sellela seoses on säästva arengu valdkonna tegevuse juhtimissüsteemi loomine absoluutseks prioriteediks ettevõtetele, mis soovivad tagada oma stabiilsust ja investeringute atraktiivsust.

Antud bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada trendid jätkusuutlikkuses aruandluses, teada saada kuivõrd Eesti raamatupidajad on teadlikud sellisest mittefinantsaruandluse tüübist ning kui levinud on jätkusuutlikkuste aruannete koostamine Eesti ettevõtetes.

Töö eesmärkide saavutamiseks püstitas autor järgmiseid ülesandeid:

- Anda ülevaade jätkusuutlikkuse aruandluse olemusest ja arengu ajaloost;
- Tutvustada jätkusuutlikkuse aruandluse koostamise standardeid;
- Uurida jätkusuutlikkuse aruannete esitamise motivaatoreid;

- Viia läbi ankeetküsitlus raamatupidajate seas;
- Hinnata uuringu tulemusi;
- Teha saadud tulemuste põhjal järeldused.

Autor püstitas neli uurimisküsimust:

1. Kuivõrd Eesti raamatupidajad on teadlikud jätkusuutlikkuse aruandlusest?
2. Mis on Eesti raamatupidajate suhtumine jätkusuutlikkuse aruannetesse ning mis nad peavad oluliseks jätkusuutlikkuse aruannetes ära näitamises?
3. Kas on sõltuvus raamatupidajate teadlikkuse jätkusuutlikkuse aruandlusest ja ettevõtete omandivormi vahel?
4. Kui levinud on jätkusuutlikkuse aruannete koostamine Eesti ettevõtetes?

Antud töö on jagatud kaheks peatükiks. Töö esimene peatükk on pühendatud teemakohase teoreetilise kirjanduse kajastamisele ning see peatükk koosneb kolmest osast. Esimeses osas tutvustatakse jätkusuutlikkuse aruandluse arengu olemust. Teises osas kirjeldatakse jätkusuutlikkuse aruandluse arengut ning kolmandas osas antakse ülevaadet aruandluse suunistest ja standarditest.

Bakalaureusetöö teises peatükis kirjeldab autor uuringut jätkusuutlikkuse aruannete koostamise kohta ning see peatükk on jagatud kolmeks osaks. Esimeses osas kirjeldatakse uuringu meetodikat ja valimit. Teises osas analüüsitakse uuringu tulemusi ning kolmanda osa moodustavad arutelu ja järeldused.

1. JÄTKUSUUTLIKKUSE ARUANDLUSE AJALUGU JA ARENG

1.1. Jätkusuutlikkuse aruandluse arengu olemus

Jätkusuutlikkus on tänapäeval üks olulisematest küsimustest, millega ettevõtted silmitsi seisavad. Kõige laiemalt tunnustatud definitsioon säästvate arengule on pakutud Brundtlandi raportis: säästev areng on areng, mis rahuldab praeguste põlvkondade vajadusi ilma ohustamata tulevaste põlvkondade võimalusi rahuldada oma vajadusi. (Moneva *et al.* 2006) Paljud organisatsioonid kogu maailmas on ette võtnud jätkusuutlikkusele suunatud tegevusi, sealhulgas jäätmete ja kahjulike ainete emissioonide vähendamist, energia säästmist, nappide ressursside optimaalset kasutamist, töötajate heaolu edendamist. Erinevates ettevõtetes läbiviidavate jätkusuutlikkuse programmide näideteks on (Confino, 2014):

- PepsiCo – sidusrühmade kaasamine;
- Coca-Cola – veevarude säilitamine;
- Adobe – kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine;
- Nike – innovatsioonid;
- Procter ja Gamble – investering jätkusuutlikesse toodetesse ja teenustesse.

Tänapäeval peaksid ettevõtted võtma vastutuse enda peale ja avalikustama nende tegevuste mõjusid ühiskonnale ja keskkonnale, milles nad eksisteerivad. Seepärast on jätkusuutlikkuse aruandluse idee omandanud suure tähtsuse. (Aggarwal, 2013)

Jätkusuutlikkuse aruandlus põhineb tulemuste kolmikmõõtme kontseptsioonil (*triple bottom line*), mille alusel ettevõtte tulemuslikkust mõõdetakse kolme kriteeriumiga: majandusliku, keskkonnavalase ja sotsiaalsega. Tulemuste kolmikmõõtme dimensioone nimetatakse ka 3P-ks, kus iga P jaoks on oma seletus: planeet (*planet*), inimesed (*people*) ja kasum (*profit*). (Shnayder & Rijnsoever, 2018)

Äritegevuse majandustulemused on tavapäraselt põhjalikult esitatud finantsaruannete kaudu, aga kuna ettevõtete tegevustest põhjustatud keskkonnavalast ja sotsiaalset mõju ei saa hinnata finantsilisest aspektist, siis ei saa seda ka kajastada finantsaruannetes. Selle lünga täitmiseks on nõutud jätkusuutlikkuse aruanneteks nimetatud aruanded. (ALTINAY, 2016) Jätkusuutlikkuse

aruandlusel on palju erinevaid definitsioone. Jätkusuutlikkuse aruandluse suuniste ja standardite valdkonna juhtiv organisatsioon Globaalne Aruandlusalgatus (*The Global Reporting Initiative - GRI*) on määratlenud jätkusuutlikkuse aruannet kui ettevõtte või organisatsiooni poolt esitatud aruannet, mis sisaldab ettevõtete või organisatsioonide igapäevastest tegevustest põhjustatud majanduslikke, keskkonnavalaseid ja sotsiaalseid mõjusid.

Jätkusuutlikkuse aruandlusel, mis on enamike ettevõtete jaoks vabatahtlik tegevus, on kaks üldist eesmärki (Lozano, 2012):

1. hinnata ettevõtte majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnavalaseid aspekte;
2. edastada teavet sidusrühmadele ettevõtte poolt tehtavatest jõupingutustest ja edenemisest jätkusuutlikkuse tagamise osas.

Jätkusuutlikkuse aruandluse protsessi väärtus seisneb selles, et see tagab säästva arengu küsimusi arvesse võtmist ettevõtete poolt ja võimaldab nendel olla läbipaistvatemaks riskide ja võimaluste osas, millega nad puutuvad kokku. (Singhal & Dev, 2016)

Jätkusuutlikkuse aruande kasutamiseks vahendina oma eesmärkide saavutamiseks peaksid ettevõtted oma jätkusuutlikkuse aruannetes põhjalikult esitama oma tegevuse nii positiivseid kui ka negatiivseid aspekte. Kuid siiski on ettevõtted huvitatud pigem nende tegevuste positiivse mõjuga tulemuste avalikustamisest, kui negatiivsetest mõjudest, mis võiksid heita varju tervele ettevõttele. (ALTINAY, 2016) Näitena võib tuua Lufthansat, kes oli ainus lennuettevõtete hulgas, kes mainis negatiivset juhtumit, milleks oli Germanwings lennu 9525 õnnetus 2015. aastal ja mille põhjuseks oli piloodi enesetapp. (Minguel, 2017) Jätkusuutlikkuse aruannetes sisalduv informatsioon on enamasti positiivne. Ettevõtted tavaliselt ei avalikusta negatiivset teavet selliste probleemide kohta nagu töötervishoid ja tööohutus, diskrimineerimise juhtumid, inimõiguste probleemid, toimingud, millel on negatiivne mõju ühiskonnale. Kuid see on väga ebatõenäoline, et aruandeaastatel pole ettevõttes mingeid vigastusi esinenud või kaebusi esitatud.

Negatiivse info mitteavalikustamise suundumus on käsitletud ka kirjanduses. Reimsbachi ja Hahni sõnul juhul, kui ettevõtted avalikustavad negatiivseid juhtumeid ise, on mõju aktsia hinnale ja ettevõtte mainele minimaalne. (Reimsbach & Hahn, 2013) Selle põhjuseks on asjaolu, et negatiivsete juhtumite avalikustamine võib olla vaadeldud kui tulevikus vajavate vältimist riskide aktiivne äratundmine ja juhtimine. Selle tagajärjel nähakse negatiivse teabe avaldamist probleemidega tegelemise valmisolekuna ja mitte probleemide ignoreerimise või varjamisena. See loob usaldust ettevõtte vastu ja eeldab ausat avalikustamist, samal ajal kui jätkusuutlikkuse aruanded peamiselt positiivse infoga teevad oletuse, et tegemist on ilustatud aruannetega, mida ei

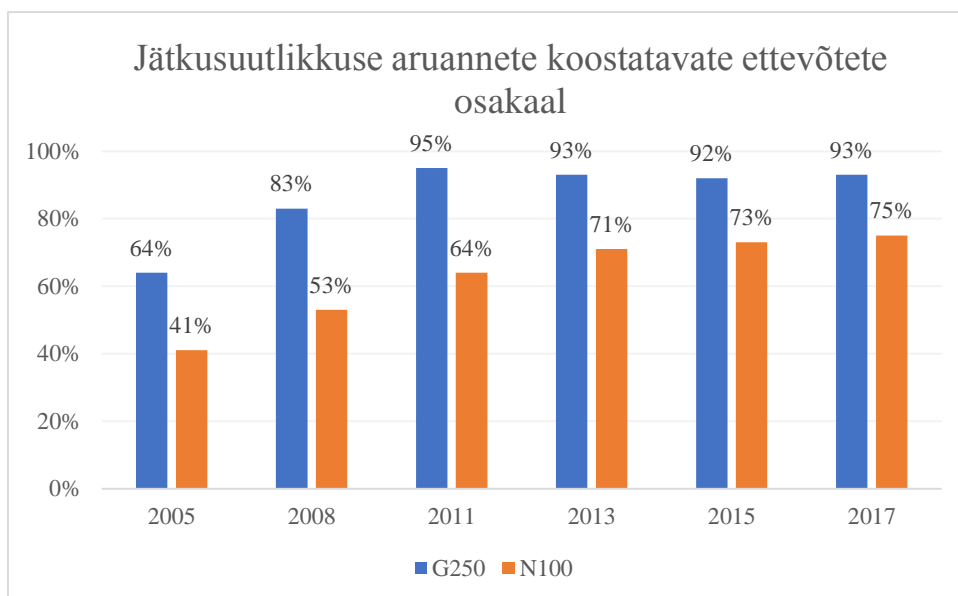
peeta usaldusväärseks teabeallikaks. Lisaks näitas uuring, et negatiivsete juhtumite avalikustamine teiste valitsusväliste organisatsioonide poolt kahjustab ettevõtte mainet rohkem, kui ettevõtte ise avalikustaks neid negatiivseid andmeid. Positiivse ja negatiivse teabe avalikustamise vaheline tasakaal oleks andnud mulje, et ettevõtted on ausad ja tegelevad oma probleemidega.

Kui aga räägitakse jätkusuutlikkusest, peaks rohkem tähelepanu pöörata just negatiivsetele tulemustele, mis annaks võimalust neid vähendada ja juhtida ning suurendaks ettevõtte usaldusväarsust.

Aruannete ettevalmistamine on väga aeganõudev ja kulukas protsess, mis hõlmab ettevõtete kõiki osakondi ja tegevusi. Ettevõtted väljastavad oma kogu tegevuse andmeid avalikkusele mitmesuguste koostatavate aruannete kaudu. Tõepoolest, üldiselt on aruannete koostamise eesmärk edastada üldsusele tõest teavet ettevõtete tegevuse kohta, kuid igas aruandes edastatakse seda informatsiooni, kasutades erinevaid kriteeriume ja raamistikke. (ALTINAY, 2016) Järelikult on nõutud üldtunnustatud meetmeid jätkusuutlikkuse teabe esitamiseks. See annaks investoritele otsuste tegemiseks täielikku ülevaadet ettevõtte tulemuslikkusest. Samuti võimaldaks see ka organisatsioonidel võrrelda ja kõrvutada üksikute ettevõtete tulemusi, mõista nende keskkonnamõjusid ja parandada kvaliteeti tulemuslikkuse aruannete koostamises. (SAXENA, 2012)

Alates 1993. aastast viib KPMG iga kahe aasta tagant läbi ettevõtete sotsiaalse vastutuse ja jätkusuutlikkuse aruandluse uuringu, analüüsides peaaegu 5000 erinevat ettevõtet ja organisatsiooni ülemaailmselt. Oma uuringus koostab KPMG 2 valimit: G250 ja N100, kus G250 hulka kuuluvad maailma 250 suurimate tuludega ettevõtet ja N100 hulka kuuluvad 49 riigi 100 suurimat juhtivat ettevõtet. Vastavalt joonisel 1 esitatud andmetele koostavad 2017. aasta uuringu andmetel jätkusuutlikkuse aruandeid 93% G250 grupi ettevõtetest ning 75% N100 grupi ettevõtetest.

Joonis 1 toob välja jätkusuutlikkuse aruannete koostatavate ettevõtete osakaalu muutust aastatel 2005 – 2017.

Joonis 1. Jätksuutlikkuse aruannete koostatavate ettevõtete osakaal

Allikas: (KPMG: The Road Ahead; autori koostatud)

CorporateRegister.com andmetel oli Eestis 2017. aastal väljastatud 10 jätkusuutlikkuse aruannet, võrdlemiseks väljastati 2013. aastal 8 aruannet. Kui võrrelda Eestis väljastatud aruannete arvu naaberriigi Soomega, siis Soomes oli 2017. aastal väljastatud 12 korda rohkem jätkusuutlikkuse aruandeid. (Corporateregister, 2019) GRI registri andmetel võib esimeste jätkusuutlikkuse aruandeid väljastatavate Eesti ettevõtete seas märkida (Sustainability disclosure, 2020):

- Eesti Energia – väljastab aruandeid alates 2011. aastast;
- Viru Keemia Grupp - väljastab aruandeid alates 2010. aastast;
- Tallink Grupp - väljastab aruandeid alates 2011. aastast;
- Kunda Nordic Tsement - väljastab aruandeid alates 2012. aastast.

Jätksuutlikkuse aruanded on muutunud oluliseks vahendiks, mida kasutatakse ettevõtte läbipaistvuse suurendamiseks sidusrühmade jaoks, ettevõtte kaubamärgi väärtuse ja prestiiži tõstmiseks pikas perspektiivis, innovatsiooni toetamiseks, riskide juhtimiseks, juhtimissüsteemide arendamiseks keskkonna-, sotsiaal- ja majandusvaldkonnas, töötajate teadlikkuse suurendamiseks ja motivatsiooni tõstmiseks. (ALTINAY, 2016) Niimoodi täiendavad jätkusuutlikkuse aruandluse tavad traditsioonilise finantsaruandluse tavaid, püüdes ette näidata organisatsiooni tõelist terviklikku tõhusust.

1.2. Jätkusuutlikkuse aruandluse areng

Jätkusuutlikkuse aruandlus ja selle roll ei ole täiesti uus nähtus. 1940. aastatel viitab professor Theodore Kreps oma töös «Äri sotsiaalse tulemuslikkuse mõõtmine» (*Measurement of the Social Performance of Business*) esmakordselt jätkusuutlikkuse aruandluse mõningatele vormidele. Kreps väitis, et ettevõtete standardne raamatupidamine ei suuda anda selget pilti valdkondadest, mis ulatuvad kaugemale finantsaruannete valdkondadest. Ta hakkas uurima võimalusi, kuidas saab mõõta ettevõtete panust majandussüsteemi üldistesse eesmärkidesse. Nende eesmärkide hulka kuulusid tervishoiu ja hariduse paranemine, üksikisikute võimaluste ja innovatsioonide kasv ning rahvusvahelise rahu tagamine. (Hess, 2015)

Ajaloolisest perspektiivist on jätkusuutlikkusega seotud aruandlus arenenud ja muutunud mitmete aastakümnete jooksul. 1970. aastatel oli traditsiooniline finantsaruandlus lääneriikides mõnikord täiendatud ka sotsiaalsete aruannetega. (Fifka, 2012) Enamiku aruandeid avaldasid suured rahvusvahelised ettevõtted USA-s ja Lääne-Euroopas. Sellel ajal avaldati sotsiaalaruandeid eraldi nii sise- kui ka väliskasutamiseks. Siiski eelistasid paljud ettevõtted säilitada seda teavet ainult sisekasutuseks. (Kolk, 2010)

1980. aastatel kaotas sotsiaalaruandlus hoogu ning see oli osaliselt põhjustatud majanduslangusest. Lisaks hakkasid ettevõtted tundma vastumeelsust sotsiaalaruandluse vastu, mis oli tingitud ühiskonnakriitika vältimise tahtest. (Hess, 2015) 1980. aastatel hakati keskenduma rohkem keskkonnaprobleemidele, nagu heitmete ja jäätmete tekkele. (Hahn & Kühnen, 2013) Esimesi keskkonnuaruandeid avaldasid keemiatööstuse ettevõtted 1980. aastate lõpus. Teine varajaste raporteerijate rühm koosnes väike- ja keskmise suurusega ettevõtetest, kellel olid olemas väga küpsed ja arenenud keskkonnajuhtimissüsteemid. (Singhal & Dev, 2016)

1990. aastatel hakkasid valitsusvälised organisatsioonid väljendama muret globaliseerumise negatiivsete tagajärgede pärast. Maailmas toimusid erinevad meeleväljendused ja globaliseerumise vastupanuliikumise haripunktiks võib pidada G7 (Seitsme Grupp) 27. tippkohtumist Genovas, kus osales ka Maailma Kaubandusorganisatsioon (*World Trade Organisation*). Rahvusvaheliste ettevõtete üheks eesmärgiks oli esitada teavet oma meetmetest ja toimingutest, mis puudutavad sotsiaalset ja keskkonnuala vastutust, nagu näiteks inimõiguste rikkumisi, kasvuhoonegaaside emissiooni ja muid globaliseerumisest tulenevaid välismõjusid. Sellest sai alguse jätkusuutlikkuse aruandluse praktika. (Kolk, 2003)

1990. aastate alguses järgides suundumusi jätkusuutliku arengu valdkonnas, hakkasid mõned ettevõtted pakkuma teavet oma keskkonnategevuse tulemuslikkuse kohta.

Jätkusuutliku arengu idee populaarsuse kasvu võib täheldada nende ettevõtete arvu osas, mis on hakanud esitama mitte ainult finantsaruandeid. Suured ettevõtted nagu Weyerhaeuser Company, The Boeing Company, PricewaterhouseCoopers, The Procter & Gamble Company, Sony Corporation ja Toyota Motor Corporation on ühinenud paljude teistega, et luua Maailma Säästva Arengu Ärinõukogu (*World Business Council for Sustainable Development*), mis keskendub sellise maailma loomisele, mis hakkab nõudma põhjalikke muudatusi juhtimisstruktuurides, majanduslikes raamistikes ning äri- ja inimkäitumises. (Jackson *et al.* 2011)

Algselt oli informatsiooni esitamine aastaaruannetes vabatahtlik, kuid sellel oli tendents muutuda kohustuslikuks. Lisaks hakkasid valitsused jätkusuutlikkuse aruandluse selgesõnalisest reguleerimisest või vabatahtliku teabe avaldamise toetamisest osa võtma. Jätkusuutlikkuse aruandluse koostamise soovitusel olid avaldatud nii valitsuste kui ka valitsusväliste organisatsioonide poolt. Üks sellistest organisatsioonidest on Globaalne Aruandlusalgatus (*Global Reporting Initiative - GRI*), mis on välja töötanud jätkusuutlikkuse aruandluse juhiseid. (Kolk, 2003) 1990. aastate keskpaigast muutusid aruanded selgemaks, mis oli põhjustatud keskkonnuaruannete koostamise ja esitamise rahvusvaheliste juhiste väljaandmisega.

Esimesi aruandeid nimetati „jätkusuutlikkuse aruanneteks“ ja need käsitlesid ainult üht teemat – ettevõtte keskkonnategevuse tulemuslikkust. Selle põhjuseks oli osaliselt keskkonnaküsimustele omistatud kõrge prioriteet ja osalt raskused jätkusuutlikkuse mitmemõõtmelise kontseptsiooni mõistmisel. (The Association ... 2010) 1990. aastate lõpuks hakkasid aruandluse tavad aina enam arvestama sotsiaalsete ja keskkonnuaraste aspektidega, mida esitati koos ühisaruannetes ja avaldati traditsiooniliste finantsaruannete kõrval. (Hahn & Kühnen, 2013)

Alates aastatuhande vahetusest on terviklikumate jätkusuutlikkuse aruannete arv kasvanud, samal ajal kui keskkonnuaruannete osakaal on vähenenud. Aga vaatamata sellele on jätkusuutlikkuse aruandluse tavad keskendunud peamiselt keskkonnaprobleemidele ja ökoloogilisele tõhususele. (The Association ... 2010)

Pärast esimese keskkonnuaruande avaldamist 1989. aastal ei ole jätkusuutlikkuse informatsiooni avalikustavate ettevõtete arvu kasv peatunud (Kolk, 2004); ning kuna üha rohkem tähelepanu pööratakse jätkusuutlikkusele, jätkab selle valdkonna aruannete arv suurenemist. Tõepoolest, ajavahemikul 1992–2011 on CorporateRegister.com andmetel kasvanud jätkusuutlikkuse informatsiooniga avaldavate aruannete arv maailmas 26-st 1992. aastal kuni 5819-ni 2011. aastal.

(Eccles *et al.* 2012) Alates 2013. aastast kuni 2017. aastani kasvas maailmas avaldatud aruannete arv 8834-lt kuni 11227-ni. Seega on näha, et kuigi jätkusuutlikkuse aruannete väljastatavate ettevõtete arvu kasvutempo aeglustub, jätkub kasv sellegipoolest endiselt, ehkki mitte nii kiiresti kui 1990-ndate lõpus ja 2000-ndate alguses.

1.3. Aruandluse suunised ja standardid

Jätkusuutlikkuse aruandluse koostamine aitab ettevõtetel seada eesmärged, mõõta töö tulemuslikkust ja juhtida muudatusi, et teha nende tegevust jätkusuutlikumaks. Jätkusuutlikkuse aruanne edastab informatsiooni organisatsiooni nii positiivse kui ka negatiivse mõju kohta keskkonnale, ühiskonnale ja majandusele.

Rahvusvaheliselt kokku lepitud aruandluse elementide ja indikaatorite kasutamine võimaldab teha jätkusuutlikkuse aruannetes sisalduvat teavet kättesaadavaks ja võrreldavaks ning pakkuda sidusrühmadele kvaliteetsemat informatsiooni otsuste tegemiseks.

Peamine aspekt jätkusuutlikkuse aruannete koostamisel on pöörata erilist tähelepanu selliste aspektide tuvastamisele, mis kajastavad organisatsiooni olulist majanduslikku, keskkonna- ja sotsiaalset mõju või millel on oluline mõju sidusrühmade hinnangutele ja otsustele.

Kuna jätkusuutlikkuse aruandlus on aastate jooksul arenenud, on mitmed organisatsioonid välja töötanud jätkusuutlikkuse aruandluse globaalseid juhiseid ja standardeid. Kõige tuntumateks globaalseteks standarditeks peetakse (Fortanier *et al.* 2011):

- Globaalse Aruandlusalgatuse (GRI) suuniseid;
- ÜRO ülemaailmset kokkulepet (the United Nations Global Compact);
- Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni juhiseid rahvusvahelistele ettevõtetele (OECD Guidelines for Multinational Enterprises);
- Rahvusvahelise Standardiorganisatsiooni sotsiaalse vastutuse standardit ISO26000.

Järgnevalt kirjeldab autor üksikasjalikumalt kõiki ülaltoodud standardeid.

1.3.1. Globaalne Aruandlusalgatus

Sustainability Disclosure andmebaasi andmetel on 2017. aastal enamik jätkusuutlikkuse aruandeid maailmas koostatud GRI juhendi alusel.

GRI on sõltumatu rahvusvaheline organisatsioon, mis on juba 1997. aastast olnud jätkusuutlikkuse aruandluse teerajajaks. GRI aitab ettevõtetel ja valitsustel ülemaailmselt mõista ja esitada nende mõju sellistele kriitilistele jätkusuutlikkuse küsimustele nagu kliimamuutused, inimõigused, valitsemine ja sotsiaalne heaolu. (About GRI, 2019)

Global Reporting Initiative jätkusuutlikkuse aruandluse juhend ilmus esmakordselt 2000. aastal ja seda vaadatakse perioodiliselt läbi selleks, et arvestada uute eesmärkide ja muutustega jätkusuutlikkuse aruandluse valdkonnas. (G4 Sustainability ... 2013)

GRI juhendi viimane versioon G4 ilmus 2013. aastal. G4 juhis oli viidud vastavusse ka teiste aruandlusstandarditega, mille hulgas on OECD juhised rahvusvahelistele ettevõtetele, ÜRO globaalse kokkuleppe põhimõtted ning ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtted. (*Ibid.*)

Lisaks GRI G4 juhistele on avaldatud ka ettevõtete erinevate tegevusvaldkondade lisad, mida samuti pidevalt täiendatakse.

Juhiste kohaselt peaks aruandlus algama olulisuse hindamise kavandamise või parendamisega, võttes arvesse ettevõtte mõju ja sidusrühmade arvamusi kogu väärtusahelas.

Jätkusuutlikkuse aruandluse uued juhised nõuavad peamiselt olulistele aspektidele keskendumist ja üksikasjalikuma teabe esitamist, mis kinnitab juhtimis- ja aruandlusprotsesside usaldusväärset toimimist. Kuna G4 peamiseks kriteeriumiks on olulisus, peab ettevõtte koostatud aruanne ennekõike seda põhimõtet kajastama. Oluline on kindlaks teha, mil määral avaldavad kõik olulised aspektid nii välist kui ka sisemist mõju ettevõttele, samuti tuleb ka hinnata ja kirjeldada selle mõju leviku astet ehk määratleda nn mõju "piirid". Näiteks võib oluline aspekt (kasvuhoonegaaside heitkogused) puudutada rohkem ettevõtte tegevust (mõjutada ettevõtte siseprotsesse), kuid samal ajal võib see puudutada ennekõike organisatsiooni sidusrühmi, näiteks tarnijaid, turustajaid või tarbijaid. (GRI's G4 Guidelines ... 2013)

Globaalne aruandluse algatus (GRI) edendab jätkusuutlikkuse aruandluse kasutamist kui viisi, mis võimaldab organisatsioonidel muuta jätkusuutlikumateks ja panustada säästvasse arengusse. GRI missioon on muuta jätkusuutlikkuse aruandlust tavapraktikaks. GRI koostab jätkusuutlikkuse

aruandluse juhiseid, et võimaldada kõikidel ettevõtetel ja organisatsioonidel esitada teavet oma tegevustest majandusliku, keskkonnaalase ja sotsiaalse osas. (G4 Sustainability ... 2013)

Tuleb märkida, et jätkusuutlikkuse aruannete koostamisel võib tugineda mitte ainult GRI juhistele, vaid ka teistele üldiselt tunnustatud standarditele. GRI andmebaasis saab vaadata aastate kaupa, mis ettevõtte on avalikustanud aruandeid, kasutades GRI suuniseid.

1.3.2. ÜRO ülemaailmne kokkulepe

ÜRO ülemaailmne kokkulepe (*The UN Global Compact*) on strateegiline poliitiline algatus ettevõtetele, mis püüavad viia oma tegevusi ja strateegiaid vastavusse kümne üldtunnustatud põhimõttega inimõiguste, tööjõu, keskkonna ja korrupsioonivastase võitluse valdkonnas. (United Nations ... 2019)

ÜRO globaalsel kokkuleppel on kaks eesmärki (KPMG Global ... 2009):

1. muuta oma kümme põhimõtet domineerivaks kogu maailma äritegevuses;
2. aktiveerida meetmeid ÜRO laiemate eesmärkide toetamiseks, sealhulgas aastatuhande arengueesmärkide (*Millennium Development Goals, MDG(s)*) ja kestliku arengu eesmärkide (*Sustainable Development Goals, SDGs*) toetamiseks.

Integreerides ÜRO globaalse kokkuleppe põhimõtteid (ÜRO 10 põhimõtet on esitatud lisas 1) strateegiatesse, poliitikasse ja protseduuridesse ning luues usalduse kultuuri, täidavad ettevõtte mitte ainult peamisi kohustusi inimeste ja planeedi ees, vaid ka panevad aluse pikaajalisele edule.

1.3.3. Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni juhised rahvusvahelistele ettevõtetele

Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni juhised on valitsuste soovitud rahvusvahelistele ettevõtetele. Juhiste eesmärkideks on tagada, et nende ettevõtete tegevused on kooskõlas valitsuste poliitikatega, tugevdada ühiskondade ja nendes tegutsevate ettevõtete vastastikuse usalduse aluseid, aidata parandada välisinvesteeringute kliimat ning suurendada rahvusvaheliste ettevõtete panust jätkusuutlikkuse arengusse. (OECD Guidelines ... 2011)

Juhised pakuvad hea tava põhimõtteid ja standardeid, mis on kooskõlas kohaldatavate seaduste ja rahvusvaheliselt tunnustatud standarditega. Suuniste järgimine ettevõtetes on vabatahtlik ega ole õiguslikult jõustatav. Sellest hoolimata võivad juhistega hõlmatud küsimused olla reguleeritud siseriikliku seaduse või rahvusvaheliste kohustustega. (*Ibid.*)

Suuniste jaoks ei ole rahvusvaheliste ettevõtete täpne määratlus nõutav. Need ettevõtted tegutsevad kõikides majandussektorites. Tavaliselt hõlmavad nad enam kui ühes riigis tegutsevaid ettevõtteid või muid üksusi. (*Ibid.*)

OECD juhised rahvusvahelistele ettevõtetele kajastavad valitsuste ootusi ettevõtetele, kuidas tegutseda vastutustundlikult. Need koondavad vastutustundliku ettevõtluse kõiki temaatilisi valdkondi, mille hulgas on inim- ja töötajate õigused, teabe avalikustamine, keskkond, altkäemaksu võtmine, tarbijate huvid, teadus ja tehnoloogia, konkurents ja maksustamine. See põhjalikkus on suuniste ainulaadne tunnus ja teeb neid ainsaks valitsuse poolt toetatud instrumendiks, mis hõlmab kõiki peamisi jätkusuutlikkusega seotud riske. (Responsible Business ... 2019) Juhised on mitmepoolsete reeglite kogumiks, mille edendamist toetavad valitsused. Tänu sellele on see ettevõtte ühiskondliku vastutuse üks olulisemaid rahvusvahelisi vahendeid.

1.3.4. Standard ISO26000

ISO standard jätkusuutlikkuse aruandlusest määratleb sotsiaalse vastutuse kaks peamist tava: sotsiaalse vastutuse tunnustamine ning sidusrühmade tuvastamine ja kaasamine. Lisaks sellele määratleb ISO 26000 ka sotsiaalse vastutuse seitse põhiteemat (Idowu *et al.* 2018):

1. organisatsiooni valitsemine;
2. inimõigused;
3. tööjõukasutus;
4. keskkond;
5. aus tegutsemine;
6. tarbijaküsimused;
7. kogukonna kaasamine ja arendamine.

Standard oli väljastatud 2010. aastal pärast viis aastat kestnud läbirääkimisi paljude erinevate sidusrühmade vahel. Selle väljatöötamisse olid kaasatud valitsuste, valitsusväliste organisatsioonide, tööstuse, tarbijarühmade ja tööorganisatsioonide esindajad kogu maailmas, mis tähendab, et see standard esindab rahvusvahelist konsensust. Standardi eesmärk on julgustada ettevõtteid võtta kasutusele sotsiaalselt vastutustundlikke lähenemisviise, vaadates üle oma olemasolevaid töömeetodeid. ISO 26000: 2010 annab pigem juhiseid kui nõudeid, seega ei saa seda erinevalt teistest tuntud ISO standarditest sertifitseerida. See on suunatud igat tüüpi

organisatsioonidele sõltumata nende tegevusest, suurusest või asukohast. (ISO 26000 ... 2019) Seega võimaldab ISO standardi kasutamine sotsiaalse vastutuse suurendamist nii ettevõtetel, mis ainult hakkavad lähtuma sotsiaalse vastutuse kontseptsioonist, kui ka ettevõtetel, millel on rohkem kogemusi selle kontseptsiooni rakendamisel.

1.3.5. Direktiiv 2014/95/EL

Direktiiv 2014/95/EL mittefinantsteabe ja mitmekesisust käsitleva teabe avalikustamisest suurte äriühingute ja kontsernide poolt (ingl. *Directive 2014/95/EU on disclosure of non-financial and diversity information*) jõustus 6. detsembril 2014. aastal. Antud direktiivi eesmärgiks on suurendada Euroopa Liidu suurettevõtete läbipaistvust mittefinantsteabe avalikustamise osas. Info avalikustamise uusi nõudeid kohaldatakse „avalikkusele huvi pakkuvate suurte ettevõtete“ suhtes, kus töötab üle 500 töötaja. (DIRECTIVE 2014/95/EU ... 2014) Euroopa Komisjoni hinnangul puudutab see direktiiv umbes 6000 suurettevõtet ja kontserni kogu EL-is.

Direktiiviga hõlmatud ettevõtted peavad avalikustama teavet mitmete mittefinantsküsimuste kohta vajalikus ulatuses, et seda oleks piisavalt ettevõtte arengust, tulemuslikkusest, positsioonist ning selle tegevuse mõjust ülevaate saamiseks. (Szabó & Sørensen, 2015)

Võttes seda arvesse, peab olema esitatud vähemalt järgmine informatsioon (*Ibid.*):

1. Keskkonnaküsimused
2. Sotsiaalsed ja töötajatega seotud küsimused
3. Inimõiguste järgimine ja austamine
4. Korruptsioonivastane võitlus ja altkäemaksuvõtmine

Ettevõtte peab avalikustama ka oma ärimudeli lühikirjeldust ning järgmist teavet iga eelnimetatud küsimuse kohta (DIRECTIVE 2014/95/EU ... 2014):

- a) Antud küsimustes järgitavate põhimõtete kirjeldus;
- b) Antud põhimõtete rakendamise tulemused;
- c) Antud küsimustega seotud riskid ning nende riskide juhtimine;
- d) Mittefinants tulemusnäitajad, mis on olulised asjakohase äri seisukohast.

On olemas põhimõtte «järgi või selgita», mis tähendab seda, et kui ettevõtte ei järgi nende küsimuste puudutavat poliitikat, siis annab ta «selget ja põhjalikku selgitust» selle tegematajätmisele. Info avalikustamise koha kohta nõutakse, et ettevõtted lisaksid mittefinantsaruannet oma

tegevusaruandesse või koostaksid eraldiseisvat aruannet. (COMMISSION RECOMMENDATION ... 2014)

Teabe avalikustamiseks kõige sobivaima mudeli valimisel on kõrge paindlikkuse aste. Direktiiv lubab kasutada riiklikke, Euroopa Liidu või rahvusvahelisi raamistikke, nagu keskkonnajuhtimis- ja auditeerimissüsteemi EMAS, ÜRO ülemaailmset kokkulepet, OECD juhiseid rahvusvahelistele ettevõtetele, Globaalse Aruandlusalgatuse juhendit või muid tunnustatud rahvusvahelisi raamistikke. (DIRECTIVE 2014/95/EU ... 2014)

Vastavalt direktiivile 2014/95/EL pidid liikmesriigid võtma käesoleva direktiivi rakendamiseks vajalikke seadusi, õigus- ja haldusnorme vastu kuni 6. detsembrini 2016. Euroopa Liidu direktiiv mittefinantsteabe raporteerimisest on kõige olulisem seadusandlik algatus kogu EL-is, mis edendab ettevõtte sotsiaalse vastutuse aruandlust. Liikmesriigid pidid ka tagama antud sätete kohaldamist kõigi ettevõtete suhtes alates 1. jaanuaril 2017. aastal algaval majandusaastast. (*Ibid.*)

Juhtivate auditeerimisorganisatsioonide ühenduse Accountancy Europe tegevdirektori Olivier Boutellis-Tafti (2017) sõnul on raske öelda, mis mõju on direktiiv avaldanud aruandluse näitajatele, kuna direktiivi ülevõtmise protsess EL-i riikide seadustesse on olnud raske ja konarlik. Peaaegu pool EL-i liikmesriikidest ei pidanud direktiivi ülevõtmise tähtajast kinni, mis oli 2016. aasta detsembris. Usutakse, et direktiivi tegelik mõju avaldub 2019. või isegi 2020. aasta jooksul pärast ülevõtmise viivitusi ja üleminekuperioodi, kui ettevõtetel tutvuvad õigusaktidega ja kehtestavad uusi aruandlussüsteeme või kohandavad olemasolevaid

1.4. Jätkusuutliku arengu indikaatorid

Jätkusuutlikkuse aruannetes olevate finants- ja mittefinantsnäitajate hindamiseks kasutatakse indikaatorite süsteemi. Jätkusuutliku arengu indikaator on indikaator (tuleneb lähteandmetest, mida tavaliselt ei saa kasutada muudatuste tõlgendamiseks), mis võimaldab hinnata majandusliku, sotsiaalse või keskkonna muutuja seisundit. Indikaatorite kasutamise peamiseks eesmärgiks on olukorra või sündmuse hindamine, et ennustada praeguse olukorra arengut ja töötada välja selle lahendus. Tänapäeval puuduvad põhjustatud kvantitatiivsed kriteeriumid jätkusuutlikkuse arengu taseme mõõtmiseks. (Тарасова & Кручина)

Paljud, kes tegelevad ettevõtete äritegevuse tagajärgede analüüsiga, arvestavad informeeritusega, kui suur on mõju ulatus elus ja eluta loodusele, sealhulgas maale, õhule, veele ja ökosüsteemidele. Põhinäitajate kasutamine ühes vormingus suurendab ettevõtete mittefinantsaruannetes avaldatud

andmete võrreldavust, mis omakorda suurendab nende informatiivset väärtust sidusrühmadele. Indikaatorsüsteemi saab kasutada ka ettevõtte juhtimispraktikas sisemistel eesmärkidel juhtimiskvaliteedi parandamiseks ning see hõlbustab ka ettevõtetele usaldusväärse süsteemi loomist saavutatud tulemuste jälgimiseks, kontrollimiseks ja hindamiseks.

Baasindikaatorite hulka kuuluvad:

1. Majanduslikud indikaatorid;
2. Keskkonnaindikaatorid;
3. Sotsiaalsed indikaatorid

Majanduskategooria avalikustab teavet järgmiste teemad kohta (Хорин & Бровкин, 2018):

- tekitatud, jaotatud ja jaotamata majanduslik väärtus;
- lisandväärtus;
- finantsreservid;
- korporatiivsed pensioniplaanide ja -programmide parameetrid;
- riigi rahalise toetuse mahud ja struktuur;
- palkade diferentseerimise tunnused;
- kaudse majandusliku mõju näitajad.

Tekitatud otsesest majanduslikku väärtust iseloomustab kaupade tootmisest ja teenuste osutamisest saadud tegevustulu. Jaotatud majanduslik väärtus koosneb vahetarbimisest, töötajate töötasudest, maksetest ning hüvitistest, protsentidest kapitali tarnijatele, investeeringutest kohalikesse kogukondadesse. Jaotamata majanduslikku väärtust moodustab tekitatud otsese majandusliku väärtuse ja jaotatud majandusliku väärtuse erinevus. (*Ibid.*)

Keskkonnakategooria hõlmab esmatootmise ressursside tarbimise ja tekkivate jäätmetega seotud mõju. Sellesse tulemuslikkuse kategooriasse kuuluvad mõjud, mis on seotud bioloogilise mitmekesisuse, transpordi, toodete ja teenuste, keskkonnaseaduste järgimise ning keskkonnakuludega. Kõige olulistemaks ja aktuaalsemateks keskkonnamõju aspektideks materiaalse tootmise ja tööstusteenuste osutamise protsessis on (The United Nations, 2004):

- veekasutus;
- energiakasutus;
- kasvuhooneefekt;

- tööstusheited ja jäätmed.

Neid aspekte peetakse põhilisteks ja prioriteetseteks, kuna need kajastavad rahvusvahelistes lepingutes või protokollides sisalduvaid problemaatilisi küsimusi.

Sotsiaalne kategooria hõlmab teavet sotsiaalsete tingimuste ja tööjõu kasutamise tagajärgede kohta tootmises. Antud kategooriasse kuulub erineva vanuse ja sooga tööjõu kasutamine, erineva terviseohtlikkuse tasemega kokku puutuva tööjõu kasutamine, töökoolituse läbinud ja mitte läbinud tööjõu kasutamine. Inimfaktorit mõjutavate aspektide hulka kuuluvad tööhõive, töotervishoid ja tööohutus töökohal, töötajate suhted juhtkonnaga, koolitamine ja haridus, sooline võrdõiguslikkus, lapstööjõud ja erivajadustega inimeste tööhõive, suhtlus kohalike kogukondade ja avaliku sektori asutustega, inimõiguste järgimine. Sotsiaalse tulemuslikkuse näitajate hulka kuuluvad tähtajalise ja tähtajatu lepinguga töötajate arv, tööjõu voolavuse määr, tootmises vigastusi ja kutsehaigusi saanud inimeste protsent, surmaga lõppenud õnnetuste sagedus, kutsealasele välja- ja täiendõppele kulutatud tundide arv. (Хорин & Бровкин, 2018)

Kokkuvõtteks, võib märkida, et jätkusuutlikkuse areng ja aruandlus võivad pikas perspektiivis majanduslikku tulemuslikkust mõjutada. Esiteks võttes kasutusele jätkusuutlikkuse tootmistavasid, saab juhtkond olla valmis vältimatute määruste või seaduste jaoks. Teiseks peavad investorid ja teised sidusrühmad jätkusuutlikkuse algatusi juhtkonna pühendumuse tõenduseks pikaajalisele majanduslikule tulemuslikkusele, sotsiaalsele vastutusele ja klientide rahulolule, mis loob eelise konkurentide ees. Kui kaks ettevõtet raporteerivad sama kasumlikkust, paigutavad investorid suurema tõenäosusega oma raha ettevõttesse, mis on keskkonnasõbralikum ja sotsiaalselt vastutustundlikum. Lõpuks on töötajad, tarnijad, kliendid ja teised huvigrupid tavaliselt innustatud keskkonnasõbralikke, sotsiaalselt vastutustundlikke ja eetilise iseloomuga ettevõtetega. (Paula-Carmen & Dorin-Paul, 2019) Seoses sellega on säästva arengu valdkonna tegevuse juhtimissüsteemi loomine absoluutseks prioriteediks ettevõtetele, mis soovivad tagada oma stabiilsust ja investeeringute atraktiivsust.

2. UURING JÄTKUSUUTLIKKUSE ARUANNETE KOOSTAMISE KOHTA

Bakalaureusetöö teine peatükk on pühendatud kvantitatiivsele uuringule, mis oli läbi viidud töö eesmärgi saavutamiseks, milleks on välja selgitada trendid jätkusuutlikkuses aruandluses, teada saada kuivõrd Eesti raamatupidajad on teadlikud sellisest mittefinantsaruandluse tüübist ning kui levinud on jätkusuutlikkuste aruannete koostamine Eesti ettevõtetes. Antud peatükis kirjeldatakse uuringu metoodikat, uuringu tulemusi ning uuringu arutelu.

2.1. Uuringu metoodika ja valimi kirjeldus

Tulemuste analüüs on põhinenud andmetel, mis olid saadud Eesti ettevõtetes töötavatele raamatupidajatele saadetud küsimustiku abil. Andmekogumismeetodiks oli valitud ankeetküsitlus, sellepärast et see meetod võimaldab hõlmata võimalikult suurt hulka vastajaid ning on mugav nii vastajate kui ka küsimustiku koostaja seisukohalt. Küsimustiku eesmärgiks oli välja selgitada kuivõrd Eesti raamatupidajad on teadlikud jätkusuutlikkuse aruannetest ning kui levinud on jätkusuutlikkuste aruannete koostamine Eestis. Küsimustik oli koostatud internetipõhiselt Google Forms'i abil ning postitatud raamatupidamisportaali www.rmp.ee ja Facebook gruppi „Raamatupidamine, majandusarvestus ja maksundus“ ja 100% küsitletutest kasutasid otsesest linki.

Töös kasutatud küsimustik on toodud välja lisas 2.

Küsimustik oli anonüümne ning koosnes kahte tüüpi küsimusest: valikvastustega küsimustest ja 5-palli Likerti skaalal põhinevatest küsimustest. Küsimused ja nende arv sõltusid saadud vastustest. Sõltuvalt vastustest sai respondent vastata kõige rohkem 18 küsimustele, mis võttis umbes 10 minutit.

Küsimustik oli jagatud mitmetesse plokkidesse küsimustele vastamise lihtsustamiseks. Esimene osa küsimustest puudutas vastaja ettevõtte andmeid, mis oli kohustuslik kõigile respondentidele. Teine osa oli mõeldud nendele, kes oli teadlik jätkusuutlikkuse aruandluse olemusest ning selle osa küsimused olid suunatud jätkusuutlikkuse aruannete ja nendes esitatavate andmete olulisuse

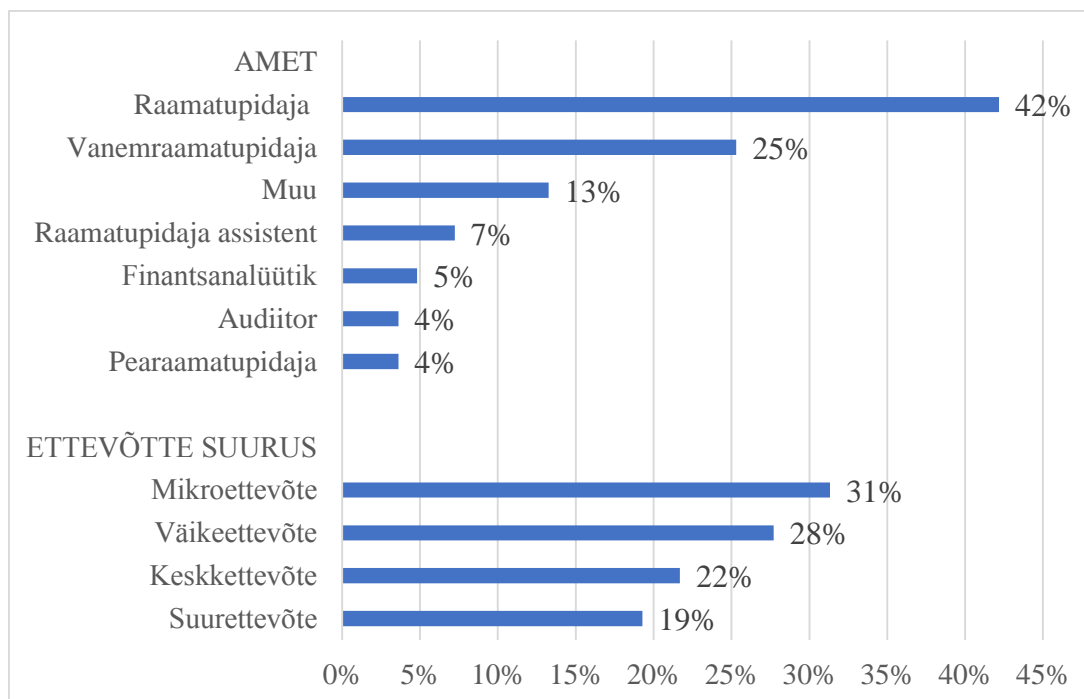
hindamisele 5-palli skaalal. Kolmas osa oli mõeldud nendele vastajatele, kelle ettevõtetes koostatakse jätkusuutlikkuse aruandeid.

Andmed olid kogutud 20.09.2019 ja 31.01.2020 vahel. Kokku oli saadud 83 vastust ja kõik need moodustasid valimi.

2.2. Uuringu tulemused

Küsimustiku esimene osa on suunatud uuringus osalejate kohta üldiste andmete saamisele. Kokku osales küsitluse esimeses osas 83 vastajat.

Uuringus osalejate struktuur on näidatud joonisel 2, mis toob välja vastajate protsentuaalset arvu ametikoha ja ettevõtte suuruse lõikes.

Joonis 2. Vastajate jaotus ameti ja ettevõtte suuruse alusel

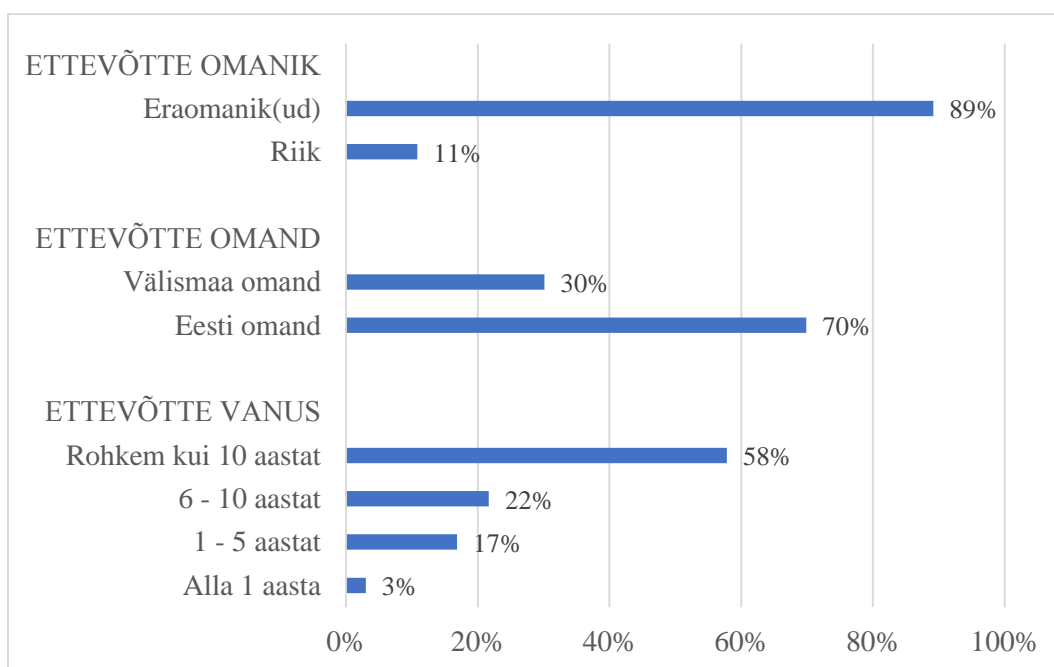
Allikas: autori koostatud lisa 3 alusel

Natuke vähem kui pool küsitlusele vastanutest (42%, 35) töötas raamatupidajana, veerand (25%, 21) märkis oma ametikohana vanemraamatupidaja. Raamatupidaja assistendina töötas 7% (6) respondentidest ning finantsanalüütikuna 5% (4). Valimit moodustasid ka audiitorid ja pearaamatupidajad, mille osakaal vastanutest oli võrdne (4%, 3). Vastusevarianti „Muu“ märkisid 13% (11) vastajaid. Muude ametitena olid toodud välja finantsjuht, ärikontrolleer,

kommunikatsioonijuht, finantsist, büroojuht, väikeettevõtja, grupijuht, ostu- ja müügiassistent ning audiidi vanemkonsultant.

Suurem osa küsitlusele vastanutest (31%, 26) töötas mikroettevõtetes kuni 10 töötajaga, aga väiksem osa (19%, 16) töötas suurettevõtetes üle 250 töötajaga. Keskettevõtetes töötajate arvuga 50-249 oli hõivatud tööga 22% vastajatest (18) ning väikeettevõtetes 10-49 töötajaga oli hõivatud 28% (23) vastajatest.

Uuringu läbiviimise käigus soovis autor välja selgitada, kas on mingisugune sõltuvus jätkusuutlikkuse aruandlusest teadlikkuse ja küsitluses osalejate ettevõtte omandivormi vahel. Joonisel 3 on näidatud vastajate jaotus ettevõtte omandivormi ja ettevõtte vanuse alusel.

Joonis 3. Vastajate jaotus ettevõtte omandivormi ja ettevõtte vanuse alusel

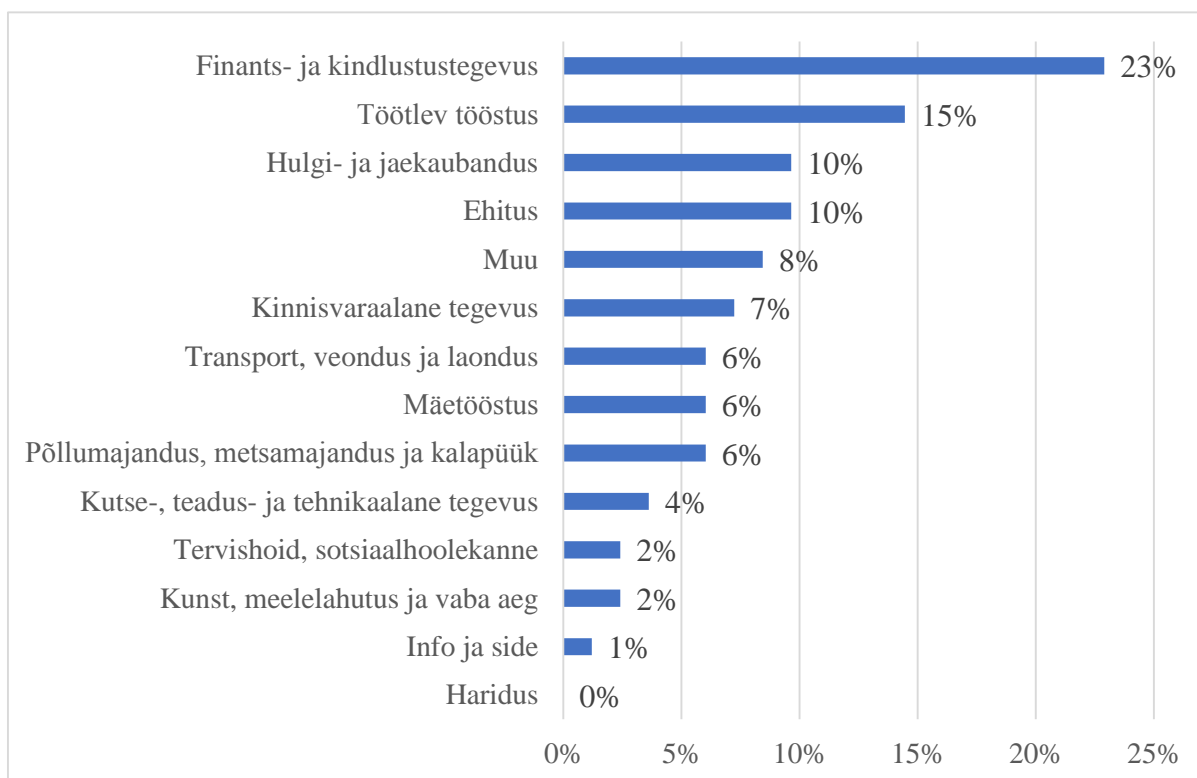
Allikas: autori koostatud lisa 3 alusel

Vastanutest suurem osa (89%, 74) töötab eraomandis olevates ettevõtetes ja ainult 11% (9) vastajaid töötab riigi omandis olevates ettevõtetes. Samal ajal töötab 30% küsitluses osalenud vastajatest (25) välismaa omandis olevates ettevõtetes ja ülejäänud 70% (58) vastajatest töötab Eesti omandis olevates ettevõtetes.

Küsitluses võtsid osa peamiselt rohkem kui 5 aastat tegutsenud ettevõtetes töötavad vastajad. Selliste ettevõtete osakaal moodustab 80% (66), nende hulgas 73% (48) tegutseb rohkem kui 10

aastat. Küsitluses osalenud 83 vastajate hulgas töötab 20% (17) ettevõtetes, mis tegutsevad 5 või vähem aastat, kellest umbes 1/6 osa moodustavad vastajad, kes töötavad vähem kui 1 aasta tegutsenud ettevõtetes.

Kokku osales küsitluses 83 isikut, kelle ettevõtete tegevusala oli määratud Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaatoriga (EMTAK). 21 tegevusalast, mis on pakutud EMTAK-i poolt, oli uuringus esitatud 13 tegevusala. Vastusevariant „Muu“ oli kasutatud küsitluses mitte esindatud ettevõtte tegevusala määratlemiseks. Vastanutest suurem osa (23%, 19) vastas, et nende ettevõtte tegevusalaks on finants- ja kindlustustegevus, millele järgnesid 15%-ga töötlev tööstus (12), 10%-ga hulgi- ja jaekaubandus ning ehitus (8). Vastust „Muu“ kasutas 8% (7) vastanutest. Täpsemad andmed on välja toodud joonisel 4, kus on näha küsitlusele vastanud inimeste ettevõtete tegevusalad.

Joonis 4. Vastajate ettevõtete jaotus tegevusalade alusel

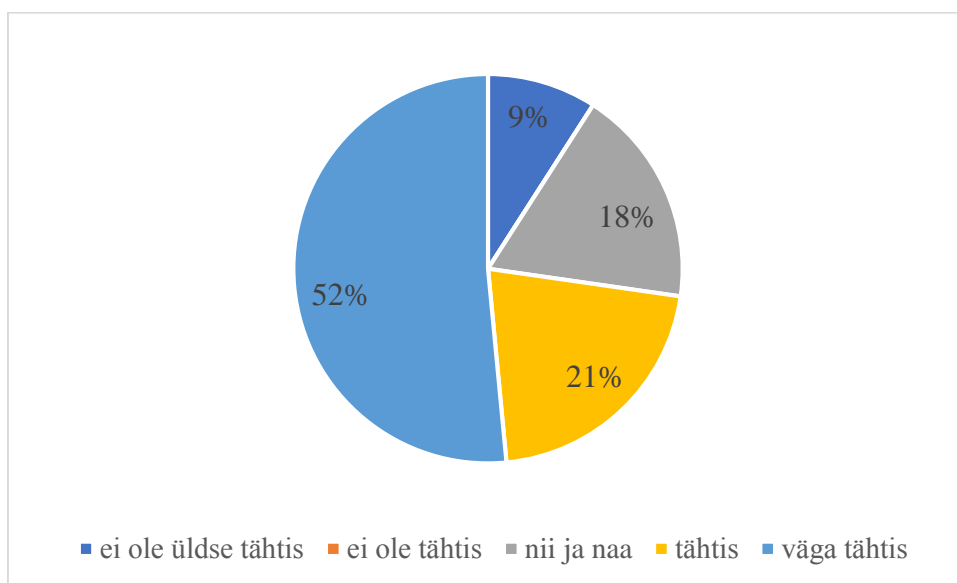
Allikas: autori koostatud lisa 3 alusel

Küsitluse esimese osa lõpus paluti osalejaid vastata küsimusele, kas nad on teadlikud jätkusuutlikkuse aruandluse mõistest. Küsitluse tulemusena selgus, et 83 respondentidest ainult

40% (33) vastas antud küsimusele jaatavalt. Ülejäänud 60% jaoks osutus see küsimus küsitluse täitmisel viimaseks.

Küsitluse teine osa on suunatud jätkusuutlikkuse aruannete ja nendes sisalduvate andmete tähtsuse hindamisele. See küsitluse sektsioon on mõeldud vastajatele, kellel on ettekujutus jätkusuutlikkuse aruandlusest. Küsimustiku teises osas oli kokku 33 osalejat.

Joonis 5 kirjeldab jätkusuutlikkuse aruannete koostamise olulisuse hinnangut ettevõtete jaoks vastanute arvates.

Joonis 5. Jätkusuutlikkuse aruannete koostamise tähtsus

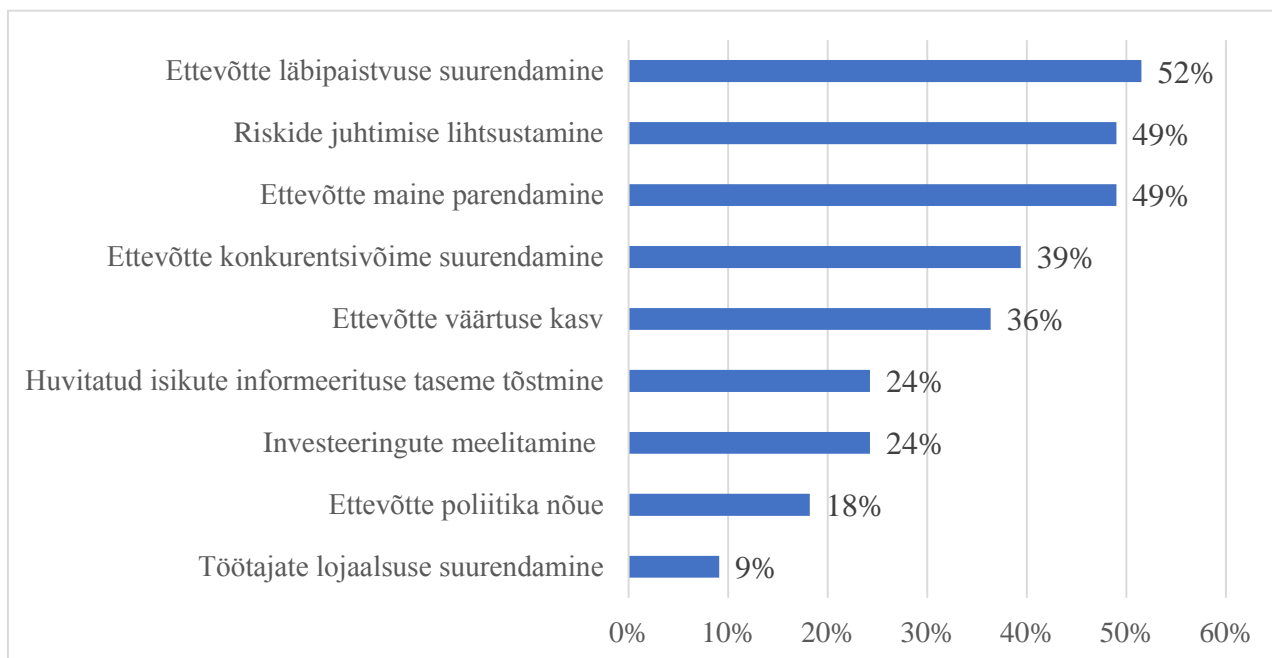
Allikas: autori koostatud lisa 4 alusel

Küsitluses osalejatele oli pakutud hinnata selliste aruannete koostamise tähtsust ettevõtete jaoks. Respondendid said vastata antud küsimusele Likerti viiepillise skaalal, kus 1 – „ei ole üldse tähtis“, 2 – „ei ole tähtis“, 3 – „nii ja naa“, 4 – „tähtis“ ja 5 – „on väga tähtis“.

Umbes kolmveerand vastanutest ehk 73% (24) arvab, et jätkusuutlikkuse aruannete koostamine on tähtis ettevõtete jaoks. 9% vastanutest arvab, et jätkusuutlikkuse aruannete koostamine ei ole üldse tähtis ning 18% märkis vastusevarianti „nii ja naa“.

Järgnevalt paluti vastajaid valida pakutud loendist kolm peamist põhjust jätkusuutlikkuse aruannete koostamiseks. Kõige populaarsemateks vastusteks olid ettevõtte läbipaistvuse suurendamine, riskide juhtimise lihtsustamine, ettevõtte maine parendamine ja ettevõtte

konkurentsivõime suurendamine. Täpsemad andmed respondentide vastuste kohta on välja toodud joonisel 6, mis illustreerib vastanute arvamust jätkusuutlikkuse aruannete koostamise põhjuste kohta.

Joonis 6. Jätkusuutlikkuse aruannete koostamise põhjused

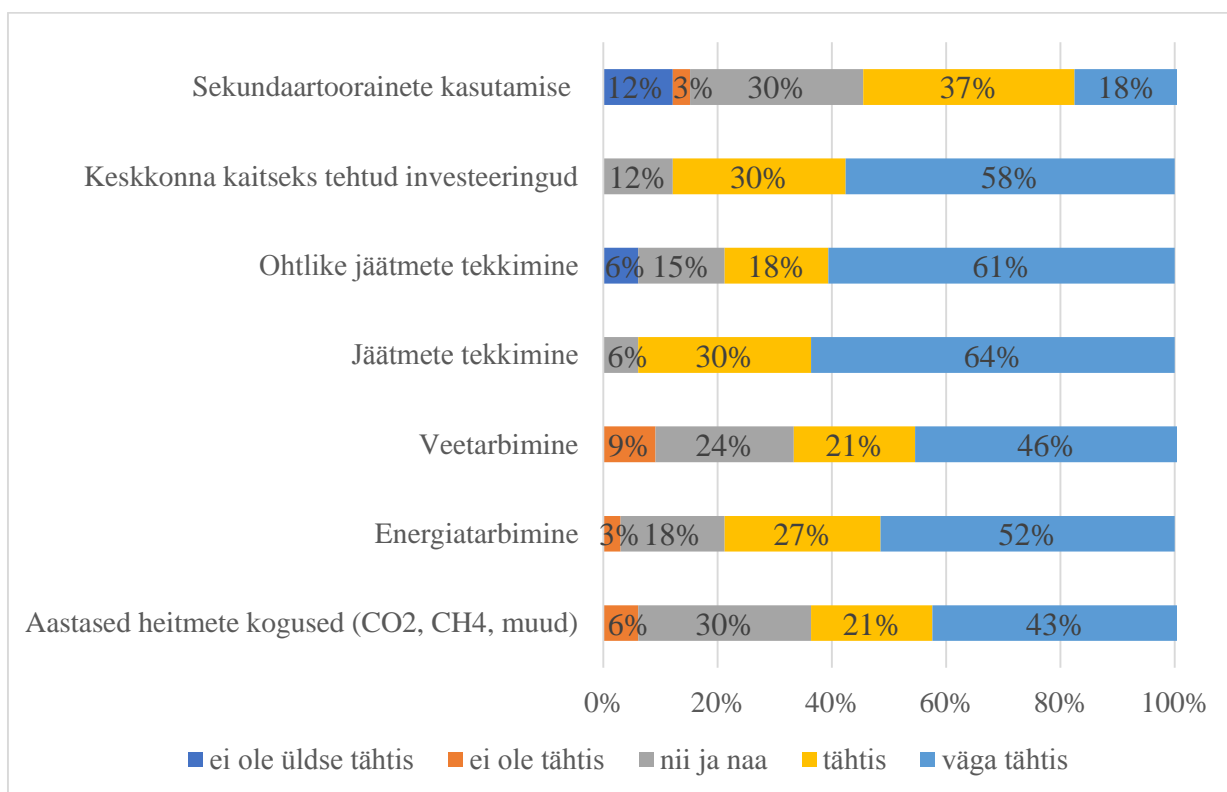
Allikas: autori koostatud lisa 4 alusel

Järgmisele kolmele küsimusele vastamiseks oli respondentidele pakutud vastuste loend, mis oli vaja hinnata Likerti viiepallisel skaalal, kus 1 – „ei ole üldse tähtis“, 2 – „ei ole tähtis“, 3 – „nii ja naa“, 4 – „tähtis“ ja 5 – „on väga tähtis“. Esimeses küsimuses paluti vastajaid hinnata, kui oluline on kajastada jätkusuutlikkuse aruannetes andmed ettevõtete tegevuste mõju keskkonnale kohta.

Vastajate arvamus ettevõtete keskkonnamõju käsitleva info jätkusuutlikkuse aruannetes kajastamise tähtsuse kohta on toodud joonisel 7.

Vaadeldes küsitluse tulemusi tuli välja, et vastajad pidasid jäätmeteket (94%) kõige olulisemaks ettevõtete keskkonnamõju puudutavaks teabeks. Natuke vähem oluliseks jätkusuutlikkuse aruannetes kajastamises pidasid vastajad teavet keskkonna kaitseks tehtud investeeringute (88%) ja ohtlike jäätmete tekkimise (79%) kohta. Samuti peeti oluliseks informatsiooniks energiatarbimist (79%), veetarbimist (67%) ning aastaseid heitmete koguseid (64%). Sekundaartoorainete kasutamist puudutavate andmete tähtsuse tase osutus vastajate jaoks teiste mõjudega võrreldes oluliselt madalamaks (55%). Kuid sellegipoolest on tarvis nentida, et keskkonnamõju andmete olulisuse hindamisel ei kasutanud vastajad peaaegu üldse vastusevarianti

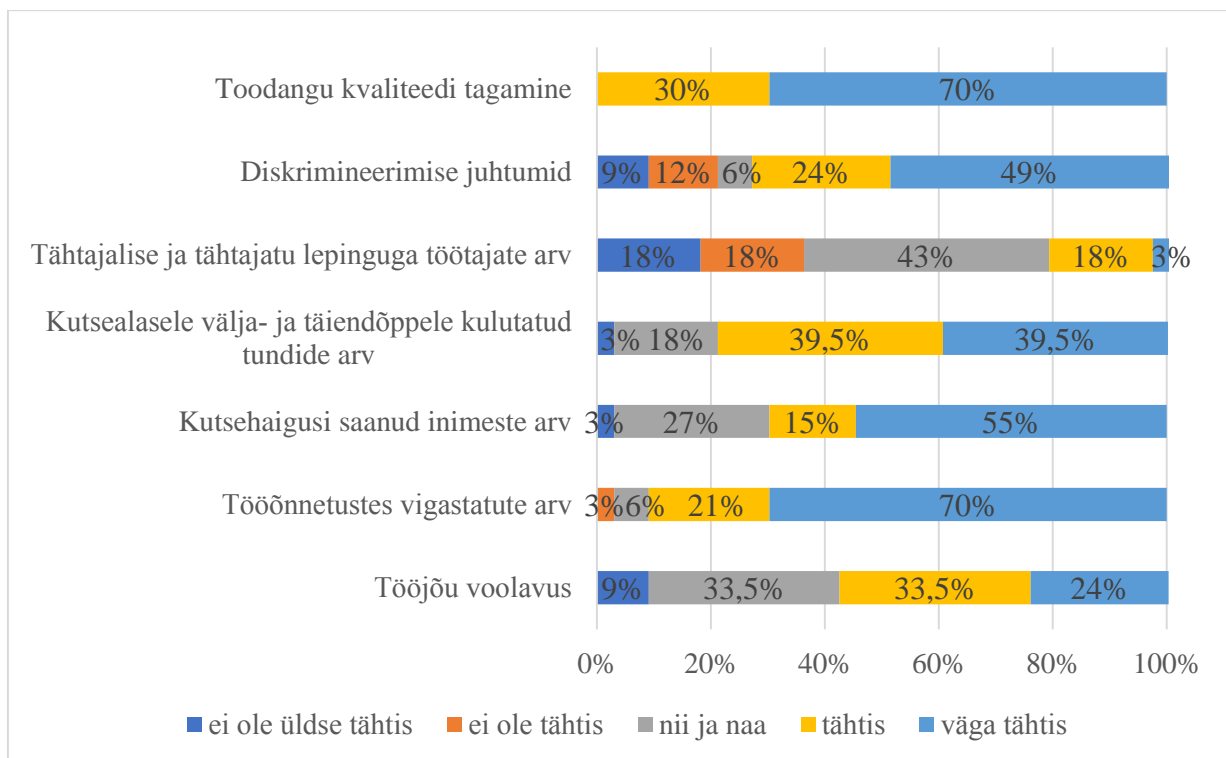
„ei ole üldse tähtis“, välja arvatud teavet sekundaartoorainete kasutamise ja ohtlike jäätmete tekkimise kohta.

Joonis 7. Keskkonnamõju käsitleva info jätkusuutlikkuse aruannetes kajastamise tähtsus

Allikas: autori koostatud lisa 4 alusel

Teises küsimuses pakuti vastajatele hindamiseks loetelu sotsiaalsetest näitajatest. Küsitluse vastused on toodud joonisel 8. Küsitluse tulemuste analüüs näitas, et kõige tähtsamaks infoks aruannetes kajastamiseks pidasid vastajad teavet toodangu kvaliteedi tagamise kohta (100%). Järgmisena olulisuse järgi osutus vastajate jaoks teave tööõnnetustes vigastatute arvu kohta (91%). Edasi järgneb tähtsuse vähenemise järjekorras teave kutsealasele välja- ja täiendõppele kulutatud tundide arvu kohta (79%), teave diskrimineerimise juhtumite kohta (73%) ning teave kutsehaigusi saanud inimeste arvu kohta (70%). Üle poole vastanutest pidasid oluliseks ka teavet töajõu voolavuse kohta (57,5%). Pakutud andmetest kõige vähem olulisem osutus vastanute jaoks teave tähtajalise ja tähtajatu lepinguga töötajate arvu kohta.

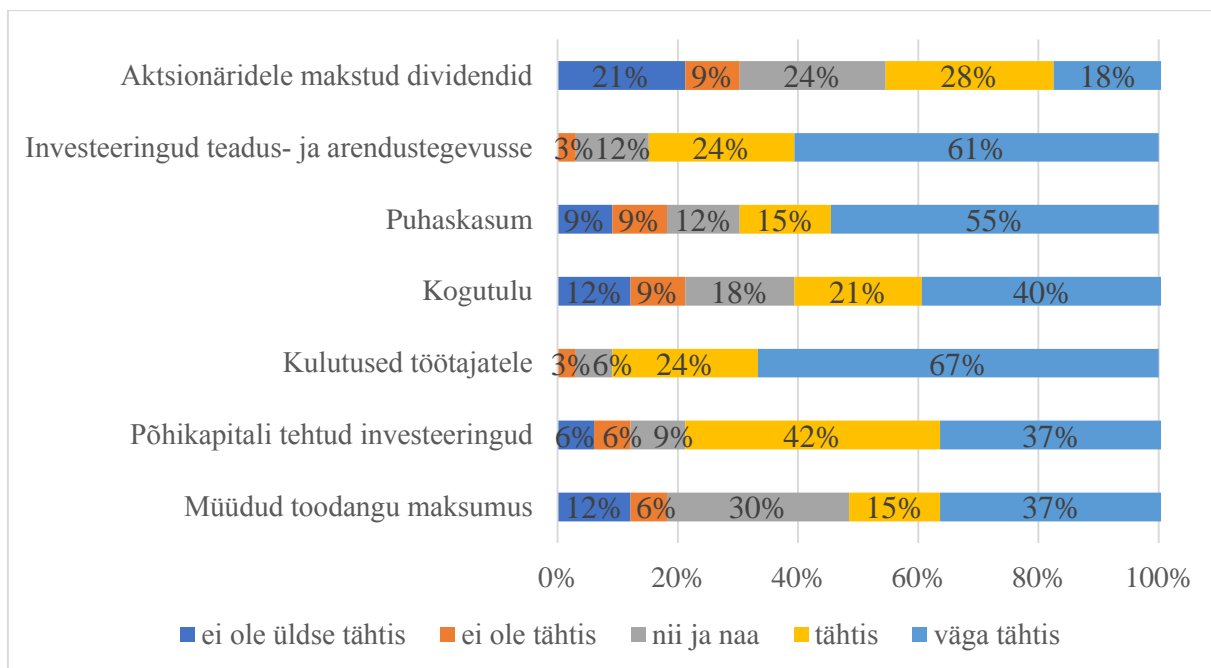

Joonis 8. Sotsiaalsete näitajate jätkusuutlikkuse aruannetes kajastamise tähtsus

Allikas: autori koostatud lisa 4 alusel

Kolmandas küsimuses paluti vastajaid hinnata majanduslike näitajate jätkusuutlikkuse aruannetes kajastamise tähtsust, mis on toodud joonisel 9. Küsitlus näitas, et kõige olulisemaks teabeks aruandes ära näitamiseks on vastanute rõhuva enamiku arvates info töötajatele tehtud kulutuste kohta, mille hulgas on koolitamiskulud, palgad, tervise edendamise kulud, tööohutusega seotud kulutused (91%).

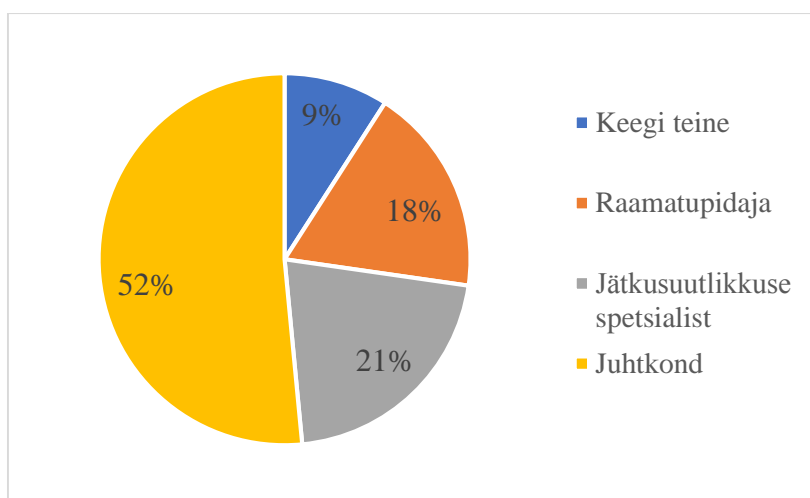
Samuti peeti oluliseks informatsiooni investeeringute kohta: andmeid investeeringute teadus- ja arendustegevusse kohta pidi tähtsaks 85% vastajatest ning andmeid põhikapitali tehtud investeeringute kohta - 79% vastajatest. Veelgi madalamalt hinnati puhaskasumi (70%) ja kogutulu (61%) tähtsust. Pakutud majanduslikest näitajatest kõige vähem olulisem osutus teave müüdü toodangu maksumuse kohta (52%) ning teave aktsionäridele makstud dividendide kohta (46%).

Joonis 9. Majanduslike näitajate jätkusuutlikkuse aruannetes kajastamise tähtsus

Allikas: autori koostatud lisa 4 alusel

Järgmises küsimuses paluti vastajaid nimetada jätkusuutlikkuse aruannete koostamiseks vajaliku informatsiooni kogumise eest vastutajat. Küsimusele vastamiseks oli respondentidele pakutud 4 vastusevarianti, mille seast pidid nad valima sobivamat. Joonis 10 illustreerib respondentide vastuste jaotust antud küsimusele.

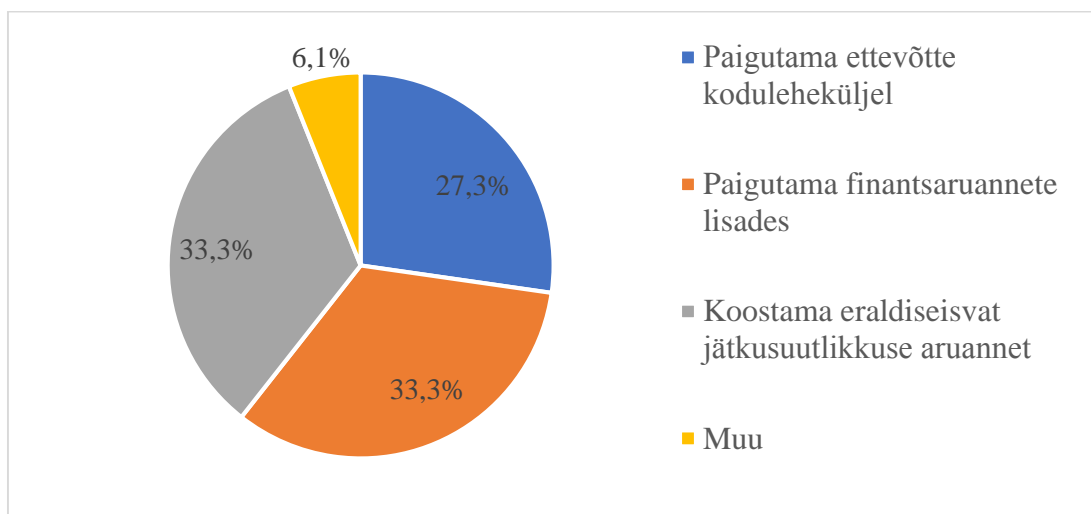

Joonis 10. Jätkusuutlikkuse informatsiooni kogumise eest vastutav

Allikas: autori koostatud lisa 4 alusel

Vastavalt küsitluse andmetele vastas üle poole vastanutest (52%), et sellise info tüübi kogumisega peab tegelema ettevõtte juhtkond. Umbes võrdne arv vastajaid delegeris seda kohustust jätkusuutlikkuse spetsialistile (21%) ja raamatupidajale (18%). 9% küsitluses osalenutest valis vastusevariandiks „keegi teine“.

Järgnevalt küsitluses osalejatelt küsiti, kuidas nende arvates peab ettevõtte oma jätkusuutlikkuse aruannet väljastama. Vastamiseks oli vastajatele pakutud loetelu 4 variandist, tulemused on toodud välja joonisel 11.

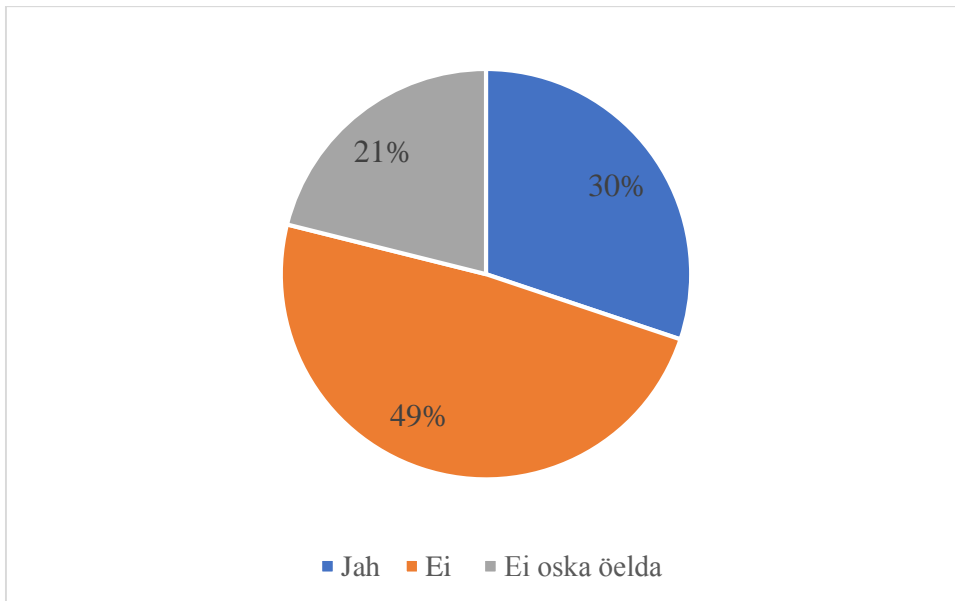

Joonis 11. Jätkusuutlikkuse aruannete väljastamine

Allikas: autori koostatud lisa 4 alusel

Vastavalt küsitluse tulemustele, mis on toodud joonisel 11, jagunesid vastused järgmiselt: vastajate võrdsed osakaalud (1/3) valisid oma vastusevariantideks jätkusuutlikkuse aruannete paigutamist finantsaruannete lisades ja eraldiseisvat jätkusuutlikkuse aruannet koostamist. Vähem kui kolmandik ehk 27% eelistas jätkusuutlikkuse aruannet paigutamist ettevõtte koduleheküljel. Varianti „Muu“ valis ainult 6% vastanutest ning muu variantidena oli välja toodud jätkusuutlikkuse aruannete integreerimine aastaaruandesse ning jätkusuutlikkuse aruannete mitte väljastamine vajaduseta.

Küsitluse teise osa lõpus küsis autor osalejate käest, kas nende ettevõtetes koostatakse jätkusuutlikkuse aruandeid või mitte. Joonisel 12 on esitatud respondentide vastuste jaotus.

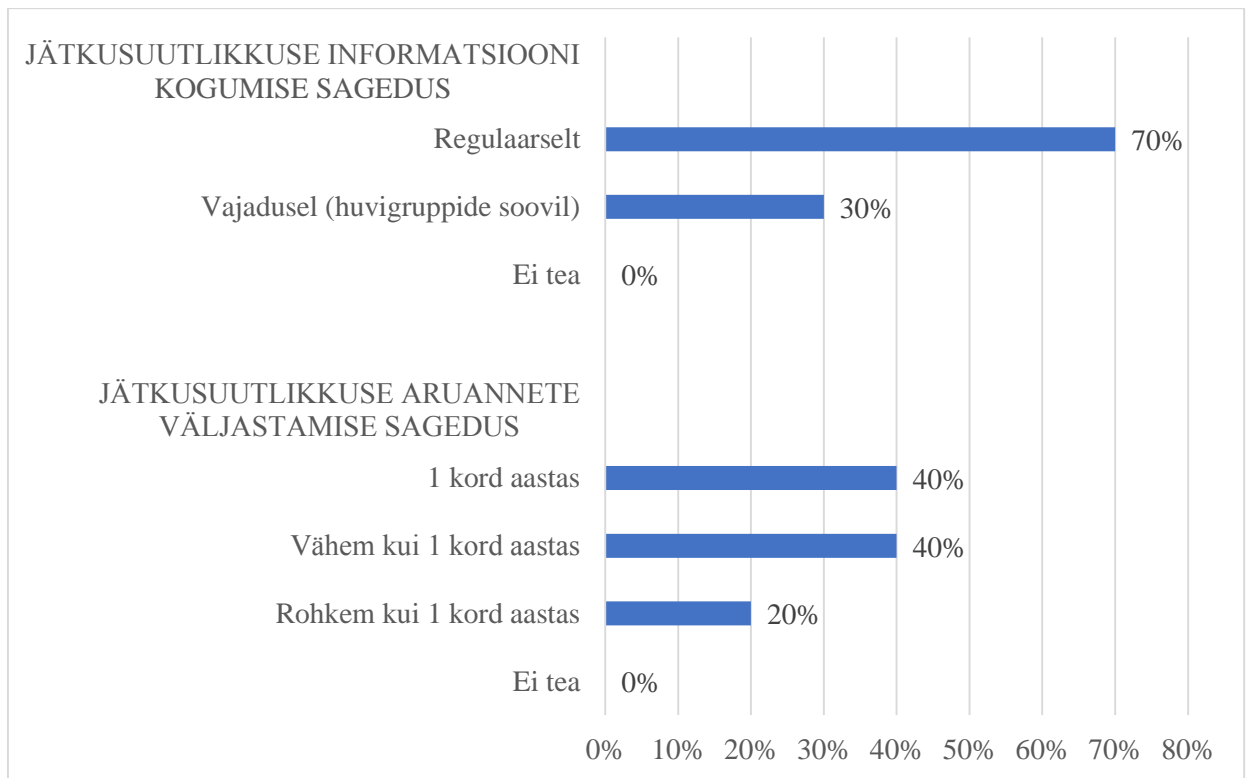
Joonis 12. Jätkusuutlikkuse aruandluse koostamine ettevõtetes

Allikas: autori koostatud lisa 4 alusel

Küsitluse tulemustest (joonis 12) on näha, et 49% respondentidest vastas, et nende ettevõtetes ei tegeleta jätkusuutlikkuse aruandluse koostamisega. 21% vastanutest ei osanud vastata antud küsimusele ja ainult 30% respondentidest vastas jaatavalt. Seega on 7 inimest 33-st antud etapis osalenud inimestest halvasti informeeritud oma ettevõtte tegutsemisest säästva arengu valdkonnas.

Küsitluse kolmas osa on mõeldud vastajatele, kelle ettevõtetes koostatakse jätkusuutlikkuse aruandeid. Joonis 13 illustreerib vastuste jaotust küsimusele, kui tihti toimub ettevõtetes jätkusuutlikkuse informatsiooni kogumine aruannete koostamiseks ning kui tihti väljastavad ettevõtted oma aruandeid.

Uuringu teises osas osalenud 10 inimestest vastas 70%, et nende ettevõtetes kogutakse jätkusuutlikkuse informatsiooni regulaarselt. Ülejäänud 30% märkis, et nende ettevõtetes kogutakse jätkusuutlikkuse informatsiooni vajadusel (huvigruppide soovil). Autori aramusel kõlab see üsna üllatavalt, kuna jätkusuutlikkuse aruannetest saadud teabe efektiivse kasutamiseks riskide hindamise ja prognooseerimise ning olukorra analüüsi jaoks peaks sellist tüüpi informatsiooni koguma regulaarselt ja mitte huvigruppide soovil. Aruandeid võib väljastada sõltuvalt sidusrühmade soovidest, kuid informatsioon aruannete kirjutamiseks peaks olema kogutud regulaarselt, vastasel juhul võib tekkida mulje, et ettevõtte ei ole huvitatud tõelise teabe saamisest ning aruannet koostatakse mitte ettevõtte huvides, vaid formaalselt.

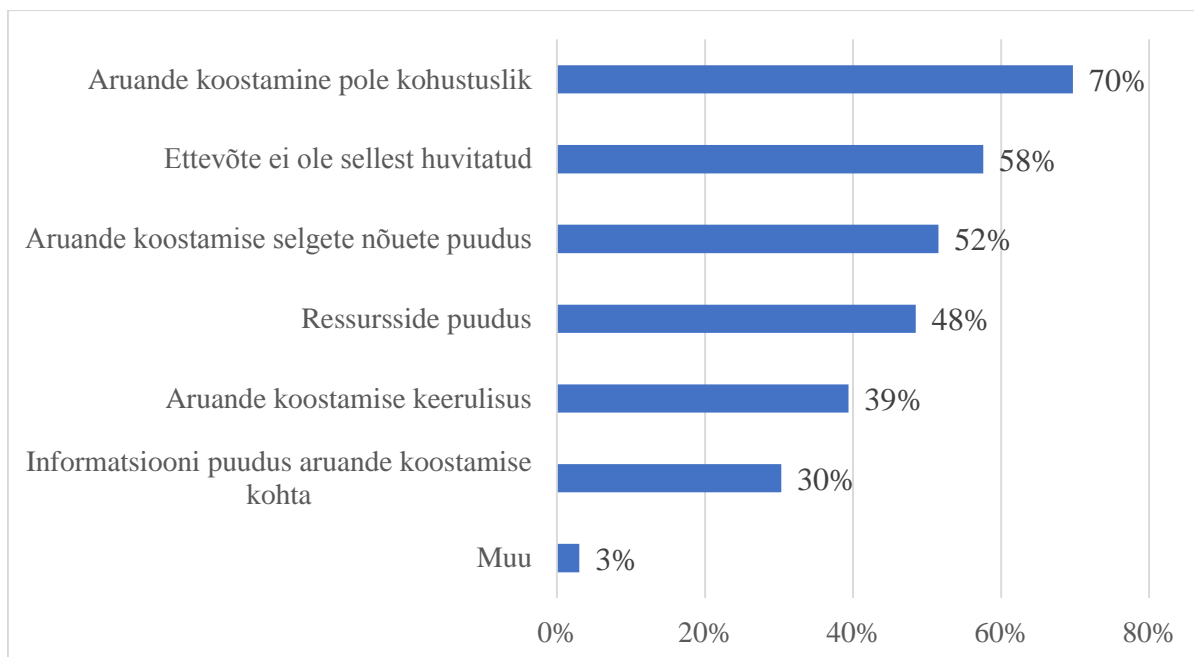

Joonis 13. Jätkusuutlikkuse informatsiooni kogumise ning jätkusuutlikkuse aruannete väljastamise sagedus

Allikas: autori koostatud lisa 5 alusel

Küsimusele, kui tihti Teie ettevõtte väljastab jätkusuutlikkuse aruandeid vastas 20%, et seda tehakse rohkem kui üks kord aastas. Ülejäänud 80% vastustest on jaotatud võrdselt 2 vastusevariandi vahel: 1 kord aastas ja vähem kui 1 kord aastas.

Küsitluse lõpus paluti respondente vastata küsimusele, miks nende arvates ei tegele ettevõtted jätkusuutlikkuse aruannete koostamisega. Antud küsimusele vastamises võtsid osa 33 isikut (need, kes on teadlikud jätkusuutlikkuse aruande mõistest). Vastajatele pakuti võimalike põhjuste loetelu, mille hulgast oli vaja valida nende arvates kolm kõige sobivamat põhjust. Tulemused on toodud välja joonisel 14.

Joonis 14. Jätkusuutlikkuse aruannete koostamata jätmise põhjused

Allikas: autori koostatud lisa 5 alusel

Uuringu tulemustest on näha, et suurem osa vastanutest (70%) arvab, et peamiseks põhjuseks on aruannete koostamise kohustuse puudumine. Edasi järgneb ettevõtete huvi puudus (58%) ja selgete aruandlusnõuete puudumine (52%). Ligikaudu pool vastanutest valis põhjuseks ressursside puudust (48%). Edasi järgneb tähtsuse vähenemise järjekorras aruannete koostamise keerulisus (39%) ja informatsiooni puudus aruannete koostamise kohta (30%). 3% vastanutest valis põhjuseks “muu”.

2.3. Arutelu ja järeldused

Bakalaureusetöö peatükis 2.3. esitas autor ülevaate läbi viidud uuringu tulemustest. Allpool esitatakse uuringu arutelu järeldustega.

Läbi viidud küsitluse tulemusena selgus, et jätkusuutlikkuse aruandlusest teadlike töötajate arv raamatupidamise- ja finantsvaldkonnas on üsna väike. Ainult 40% (33 inimest) vastajatest on teadlikud jätkusuutlikkuse aruandluse mõistest, samal ajal kui enamik vastanutest (60%, 50 inimest) ei tea mis see on.

Läbi viidud uuringu käigus soovis autor teada saada, kuivõrd teadlikud on Eesti raamatupidamise- ja finantsvaldkonna töötajad jätkusuutlikkuse aruandlusest ning selle kasulikkusest ettevõtete

jaoks. Samuti tahtis töö autor uurida, kas töötajate teadlikkus jätkusuutlikkuse aruandlusest on kuidagi seotud nende ametikohtade, ettevõtte suuruse või ettevõtte omandivormiga, kus nad töötavad.

Käesoleva bakalaureusetöö raames läbi viidud küsitlusest võttis osa 83 isikut. Valdava enamuse moodustasid raamatupidamise- ja finantsvaldkonna töötajad, kes on hõivatud üle viie aasta vanustes ettevõtetes suurusega mikroettevõtetest suurettevõteteni. Enamasti asuvad ettevõtted, kus töötavad küsitluses osalejad eraomandis ja välismaa omandis.

Nagu eespool mainitud, ainult 40% küsitluses osalejatest on tuttavad jätkusuutlikkuse aruandluse mõistega.

Töötajate teadlikkuse ja nende ametikoha vahelise sõltuvuse väljaselgitamiseks uuris autor vastuseid teadlikkuse küsimusele vanemraamatupidaja/pearaamatupidaja, raamatupidaja ja raamatupidaja assistendi ametikohtadel töötavate isikute lõikes. Saadud tulemuste analüüs (vt lisa 6) näitas, et kõrgematel ametikohtadel töötavate isikute teadlikkus jätkusuutlikkuse aruandlusest on kõrgem. See võib olla põhjustatud töötajate kõrgemast kvalifikatsioonist, suuremast töökogemusest raamatupidamise- ja finantsvaldkonnas ning laiemast vastutusalast.

Võrreldes vastuseid töötajate teadlikkuse jätkusuutlikkuse aruandlusest kohta ettevõtete suuruste lõikes, tuleb välja, et selge seos ei ole tuvastatav.

Uurides sõltuvust töötajate teadlikkuse jätkusuutlikkuse aruandlusest ja ettevõtete suuruste vahel, tuleb välja, et selge seos ei ole tuvastatav (vt lisa 7). Vastajate arvu järgi olid grupid mikro- ja väikeettevõtted ning kesk- ja suurettevõtted teineteisele lähemal. Esimeses grupis vähem teadlikumad osutusid töötajad mikroettevõtetest. Teise grupi kohta võiks oletada, et suuremate ettevõtete töötajad on rohkem teadlikud jätkusuutlikkuse aruandluse mõistest, kuid tegelikult selgus, et keskettevõtete töötajate teadlikkuse tase on umbes 2 korda kõrgem kui töötajatel suurettevõtetest.

Samuti eeldas autor, et jätkusuutlikkuse aruandlusest teadlikkuse tase on kõrgem töötajatel, kes on hõivatud välismaa omandis olevatel ettevõtetel. Vastuste kogumik teadlikkuse küsimusele sõltuvalt omandivormist näitas, et vaatamata sellele, et välismaa omandis olevates ettevõtetes töötavate respondentide arv moodustab ainult 30% kõikidest vastajatest (Eesti omandis olevad ettevõtted moodustavad 70%), on nende teadlikkuse tase umbes 2 korda kõrgem kui Eesti omandis olevates ettevõtetes töötavatel isikutel. (vt lisa 8).

Antud sõltuvus võib olla põhjustatud sellest, et välismaa omandis olevad ettevõtted on rohkem huvitatud vastavusest rahvusvahelistele kvaliteedistandarditele, mis omakorda soodustab kõrget konkurentsivõimet. Eesti omandis olevate ettevõtete osas võib oletada, et nad ei ole huvitatud põhjalike aruannete koostamise vajadusest, kuna nende ees ei ole häid näiteid jätkusuutlikkuse aruandlusest tulenevast tegelikust kasust. Võib olla Euroopa Liidu 2014/95/EL direktiivi jõustumine, mis kohustab üle 500 töötajaga ettevõtteid avaldama jätkusuutlikkuse aruandeid, avaldab positiivset mõju jätkusuutlikkuse aruandluse koostamise praktika levitamisele Eesti ettevõtetes.

Järgmiselt hindab autor küsitluse tulemusi ja määrab kindlaks põhjused, miks ettevõtted Eestis ei tegele jätkusuutlikkuse aruandluse koostamisega.

Arvestades säästva arengu valdkonna aruandluse kasvavat populaarsust maailmas soovis autor teada saada, kui oluliseks peavad respondendid jätkusuutlikkuse aruannete koostamist ning mis informatsiooni peetakse oluliseks aruannetes kajastamiseks. Küsitluse tulemuste analüüs näitas, et rohkem kui 70% vastajatest peab sellise tüübi aruannete koostamist oluliseks ettevõtete jaoks. Küsitluses osalejad seostavad seda sellega, et jätkusuutlikkuse aruanded aitavad parendada ettevõtte mainet, lihtsustada riskide juhtimist, meelitada investeringuid ja suurendada ettevõtte konkurentsivõimet.

Küsitluse käigus pakkus autor vastajatele hinnata jätkusuutlikkuse aruannetes keskkonnaalaste, sotsiaalsete ja majanduslike näitajate kajastamise olulisust. Küsimustiku tulemused näitasid, et pakutud kriteeriumite hulgas osutusid keskkonnaprobleemid kõige olulisemateks vastajate jaoks. Keskkonna valdkonnas osutusid kõik olulisuse hindamiseks pakutud näitajad tähtsateks respondentide jaoks. See räägib sellest, et inimesed hakkasid vastutustundlikum suhtuma keskkonnakaitsele ja mõtlema tulevastest põlvkondadest. Sotsiaalsete näitajate osas osutus oluliseks mitte ainult toodangu kvaliteedi tagamise informatsioon, vaid ka teave tööõnnetustes vigastatute, kutsealase välja- ja täiendõppe ning diskrimineerimise juhtumite kohta. See tähendab seda, et inimesed pööravad suurt tähelepanu töötajate kaitsmisele ning sellele, kuidas tööandja hoolitseb oma töötajate eest, austab ja arvestab nende õigusi. Majanduslike näitajate osas on esmajärguline tähtsus kulutustel töötajatele, mille all mõistetakse koolitamiskulusid, palku, tervise edendamise kulusid ja tööohutusega seotud kulusid ning investeringutel teadus- ja arendustegevusse.

Läbi viidud küsitluse tulemusel oli kinnitatud, et jätkusuutlikkuse aruannete koostamine Eesti ettevõtete seas ei ole levinud. 33-st jätkusuutlikkuse aruandlusest teadlikust inimesest ainult 10

inimest vastas, et nende ettevõtte tegeleb aruande koostamisega. Sealjuures on vaja märkida, et suurem osa jätkusuutlikkuse aruandeid koostatavatest ettevõtetest on välismaa omandis. Välismaa omandis olevate ettevõtete seas 43% tegeleb aruannete koostamisega. Eesti omandis olevate ettevõtete jaoks on aruannete koostamise osakaal ainult 21%. (vt lisa 9)

Autor uuris küsitluses osalejate käest, mis nende arvamusel tekitab olukorra, kus ettevõtted väldivad jätkusuutlikkuse aruannete koostamist. Uuring näitas, et aruannete koostamise kohustuse puudumine ja ettevõtete huvi puudus on peamisteks põhjusteks, miks ettevõtted ei koosta selliseid aruandeid. See viitab sellele, et ettevõtted ei ole piisavalt teadlikud jätkusuutlikkuse aruandluse eelistest. Samuti nimetati aruannete koostamata jätmise põhjusteks ressurside puudust ja koostamise selgete nõuete puudust. Võib oletada, et väikeettevõtted võivad vaadelda põhjusena ressurside puudust kuna informatsiooni kogumise ja selle edasine töötlemise protsess on üsna töömahukas ja kulukas. Aruannete koostamise selgete nõuete puuduse nimetamine põhjusena võib tõenäoliselt viidata respondendi madala informeerituse tasemele regulatiivsete dokumentide ja erinevate aruandluse suuniste valdkonnas.

Bakalaureusetöö raames läbi viidud uuringu tulemused võimaldavad öelda, et raamatupidamise- ja finantsvaldkonna töötajate teadlikkuse tase jätkusuutlikkuse aruandlusest ja selle koostamise kasulikkusest ettevõtete jaoks on üsna madal.

Autor oletab, et informatsioon jätkusuutlikkuse aruannete koostamise kasulikkusest ja vajalikkusest peab olema edastatud ettevõtete juhtkondadele erinevate teadlikkuse taseme tõstmise ürituste kaudu, sealhulgas seminaride ja kvalifikatsiooni tõstmise kursuste kaudu. Samuti arvab autor, et aruandluse koostamise praktika levitamist võib soodustada antud teema kaasamine õppekavasse inimese hariduse saamise etapil.

KOKKUVÕTE

Seoses sellega, et jätkusuutlikkuse teema aktuaalsus jätkab kasvamist terve maailma silmis, peavad ettevõtted edu saavutamiseks tõestama, et nende teenitud kasum ei kahjusta ühiskonda ega planeeti. Sellise informatsiooni puudus standartsetest finantsaruannetest nõuab ettevõtetelt säästva arengu valdkonna aruandluse eraldi tüübi loomist. Nendest aruannetest saadud andmete põhjal saavad asjahuvilised pooled hinnata organisatsioonide jätkusuutlikkust, nende tegevuste mõju keskkonnale ja ühiskonnale, juhtimiskvaliteeti ja nende poolt tehtavaid otsuseid.

Bakalaureusetöö uurimisküsimus on “Kuivõrd Eesti raamatupidajad on teadlikud jätkusuutlikkuse aruandlusest?”. Uurimisküsimuse täpsustamiseks on püstitatud järgmised alaküsimused:

- Mis on Eesti raamatupidajate suhtumine jätkusuutlikkuse aruannetesse ning mis nad peavad oluliseks jätkusuutlikkuse aruannetes ära näitamises?
- Kas on sõltuvus raamatupidajate teadlikkuse jätkusuutlikkuse aruandlusest ja ettevõtete omandivormi vahel?
- Kui levinud on jätkusuutlikkuse aruannete koostamine Eesti ettevõtetes?

Antud bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada teada saada kuivõrd Eesti raamatupidajad on teadlikud sellisest mittefinantsaruandluse tüübist ning kui levinud on jätkusuutlikkuse aruannete koostamine Eesti ettevõtetes. Eesmärgi saavutamiseks töötati läbi teemakohast teoreetilist kirjandust, viidi läbi kvantitatiivset uuringut, hinnati uuringu tulemusi ja tehti saadud tulemuste põhjal järeldusi. Bakalaureusetöö uurimisobjektiks olid raamatupidamise- ja finantsvaldkonnas töötavad isikud (raamatupidaja assistent, raamatupidaja, vanemraamatupidaja, finantsanalüütik jne).

Bakalaureusetöö koosneb kahest peatükist ja lisade osast. Töö esimene peatükk on pühendatud teemakohase teoreetilise kirjanduse kajastamisele. Teises peatükis kirjeldatakse uuringut jätkusuutlikkuse aruannete koostamise kohta ja näidatakse uuringu tulemusi. Andmed on saadud lõputöö raames läbi viidud küsitluse tulemuste põhjal. Bakalaureusetöö lisade hulka kuuluvad uuringu jaoks koostatud küsimustik ja autori poolt koostatud tabelid andmetega, mis põhinevad küsitluse tulemustel.

Bakalaureusetöö tulemusena selgus, et raamatupidajad peavad jätkusuutlikkuse aruannete koostamist oluliseks ettevõtete jaoks. Nad seostavad seda sellega, et jätkusuutlikkuse aruanded aitavad suurendada ettevõtte läbipaitsvust, parendada ettevõtte mainet ning suurendada ettevõtte konkurentsivõimet. Uuringu tulemused näitasid, et jätkusuutlikkuse aruandluses kajastatava informatsiooni seas peetakse keskkonnaprobleeme puudutavat teavet olulisemaks. Samuti peeti üsna tähtsaks sotsiaalsete kriteeriumite kajastamist, mis hõlmab teavet tööõnnetustes vigastatute, kutsealase välja- ja täiendõppe ning diskrimineerimise juhtumite kohta. Majanduslike näitajate osas kõige olulisemateks osutusid kulutused töötajatele ning investeeringud teadus- ja arendustegevusse.

Tuginedes uuringu tulemustele saab öelda, et ilmnes 3 sõltuvust. Esiteks on sõltuvus töötaja teadlikkuse jätkusuutlikkuse aruandlusest ja tema ametikoha vahel. Tuli välja, et kõrgematel ametikohtadel töötavate isikute teadlikkus jätkusuutlikkuse aruandlusest on kõrgem. Teiseks on sõltuvus raamatupidajate teadlikkuse jätkusuutlikkuse aruandlusest ja ettevõtete omandivormi vahel. Jätkusuutlikkuse aruandlusest teadlikkuse tase on kõrgem töötajatel, kes on hõivatud välismaa omandis olevatel ettevõtetel. Kolmandaks on sõltuvus väljastatavate jätkusuutlikkuse aruannete arvu ja ettevõtete omandivormi vahel. Uuring näitas, et aruannete koostamise levimus ettevõtetes on madal, kuid välismaa omandis olevates ettevõtetes koostatakse jätkusuutlikkuse aruandeid rohkem kui Eesti omandis olevates ettevõtetes. See võib olla põhjustatud mitte ainult 2014/95/EL direktiiviga hõlmamata ettevõtete aruandluskohustuste puudumisest, vaid ka ettevõtete vähesest huvitatusest. Võib oletada, et ettevõtete vähene huvi jätkusuutlikkuse aruandluse vastu on tingitud mitte ainult vähesest teadlikkusest aruandluse poolt pakutavatest eelistest, vaid ka positiivsete eeskujude puudumisest.

Kokkuvõtteks võib öelda, et raamatupidajate teadlikkuse tase jätkusuutlikkuse aruandlusest ja madal. Aga kuna sellise aruandluse tüüp on väga tähtis ettevõtete ja nende eduka tuleviku jaoks, on vaja hetkeolukorda muuta. Autor pakkus välja järgnevaid tegevusi: teadlikkuse taseme tõstmise üritused, sealhulgas seminarid ja kvalifikatsiooni tõstmise kursused. Samuti on võimalik korraldada ümarlaua üritusi, kus jätkusuutlikkuse aruandluse koostamise erineva kogemusega ettevõtete juhid saavad omavahel suhelda ja jagada sellealaseid kogemusi. Autor arvab ka, et aruandluse koostamise praktika levitamist võib soodustada antud teema kaasamine õppekavasse inimese hariduse saamise etapil. Autori arvates sai bakalaureusetöö eesmärk saavutatud ning vastused esitatud uurimisküsimustele leitud.

SUMMARY

THE PRESENT SITUATION AND DEVELOPMENT PERSPECTIVES OF NON-FINANCIAL REPORTING IN ESTONIA FROM THE ACCOUNTANTS' POINT OF VIEW

Tatjana Skotšilova

As the relevance of the sustainability continues to grow, companies must prove that their earned profit does not harm society or the planet in order to succeed. The lack of such information in standardized financial statements requires companies to create a separate type of reporting in the field of sustainable development. Based on the information retrieved from these reports, stakeholder will be able to assess the sustainability of organizations, the impact of their activities on environment and society, the quality of management in organizations and the decisions they make.

The research question of this bachelor's thesis was: "How aware are Estonian accountants of sustainability reporting?". To specify the research question, following subsequent questions were raised:

- What is the attitude of Estonian accountants towards sustainability reports and what do they consider important to show in sustainability reports?
- Is there a relationship between accountants' awareness of sustainability reporting and companies' form of ownership?
- How widespread is the preparation of sustainability reports in Estonian companies?

The aim of this bachelor's thesis is to find out how Estonian accountants are aware of non-financial reporting and how common is writing of sustainability reports in Estonian companies. To achieve the aim of the bachelor's thesis author conducted a theoretical literature review, conducted a quantitative research, analyzed obtained results and made conclusions. People working in the field of accounting and finance (accounting assistant, accountant, senior accountant, financial analyst, etc.) were the object of the research of the bachelor's thesis.

The bachelor's thesis consists of two chapters. The first chapter is devoted to reviewing theoretical literature on the topic. The second chapter describes the research on sustainability reporting and presents the results of the study. The data is based on the results of a questionnaire conducted within the framework of the thesis. The appendix of the thesis includes a questionnaire and data tables compiled by author based on the results of the survey.

The results of the study revealed that accountants consider the preparation of sustainability reports important for companies. They attribute this to the fact that sustainability reports help to increase the company's transparency, enhance the company's reputation and increase the company's competitiveness. The results of the research showed that information on environmental issues is considered the most important among the data included in sustainability reports. It was also considered quite important to reflect social criteria, which includes information on occupational accidents, vocational education and trainings and cases of discrimination. In terms of economic indicators, the most important were employment costs (training expenditures, wages, medical expenses) and investments in research and development.

Results of the research revealed 3 dependencies. Firstly, there is a dependence of employee awareness of sustainability reporting on employee's position. People in higher positions are better informed on the topic of sustainability reporting. Secondly, there is a dependence of accountants' awareness of sustainability reporting on companies' form of ownership. Awareness of sustainability reporting is higher for workers employed by foreign-owned companies. Thirdly, there is a dependence of the number of issued sustainability reports on companies' form of ownership. The survey showed that the prevalence of sustainability reporting practices in companies is low, but foreign-owned companies prepare more sustainability reports than Estonian-owned companies. The main reason for this may be not only the lack of reporting obligations for companies not covered by the Directive 2014/95/EL, but also companies' low level of interest. It can be assumed that a low level of companies' interest is a result of a low awareness of the reporting's benefits and a lack of positive role models.

Overall, it may be said that the level of accountants' awareness of the sustainability reporting is limited. But as this type of non-financial reporting is very important for successful future of companies, it is necessary to change the current situation. Author proposed the following activities: awareness-raising events, including workshops and qualification-raising courses. It is also possible to organize roundtable events where business managers with different experiences in preparing sustainability reports can communicate and share their experiences. Author also proposes that the

dissemination of sustainability reporting practice can be facilitated by the inclusion of this topic in the curriculum at the stage of getting an education.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

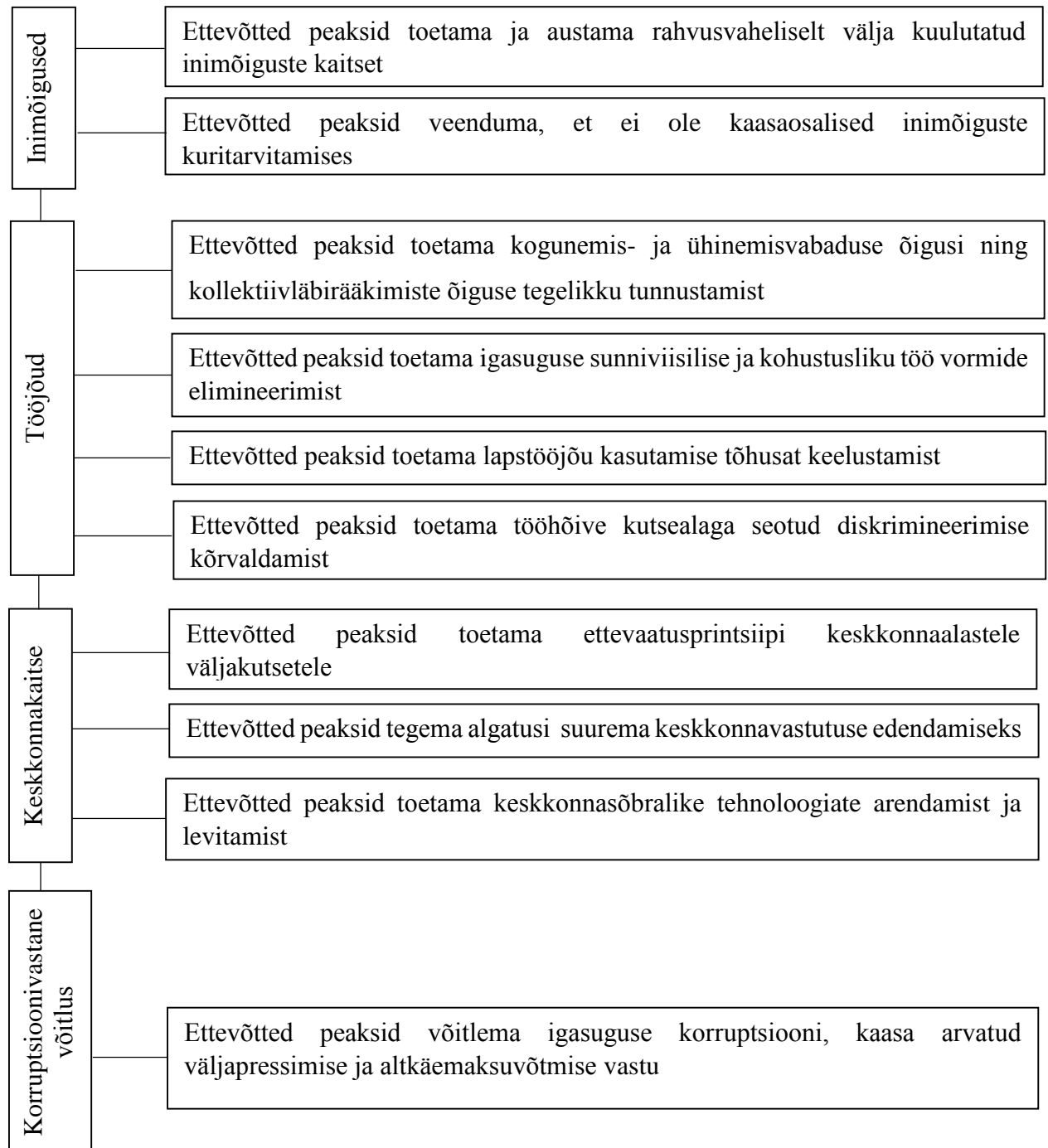
- About GRI*. Kättesaadav: <https://www.globalreporting.org/information/about-gri/Pages/default.aspx>, 28.11.2019.
- Aggarwal, P. (2013). Sustainability reporting and its impact on corporate financial performance. - *Indian Journal of Commerce & Management Studies*, Vol. 4, No. 3, 51-59.
- ALTINAY, A. T. (2016). Sustainability Reporting. - *International Journal of Humanities and Social Science*, Vol. 6, No. 11, 140-145.
- Confino, J. (2014). *Best practices in sustainability: Ford, Starbucks and more*. Kättesaadav: <https://www.theguardian.com/sustainable-business/blog/best-practices-sustainability-us-corporations-ceres>, 10.12.2019.
- Corporateregister*. Kättesaadav: <https://www.corporateregister.com/>, 06.12.2019.
- European Parliament; Council of the European Union. (15.11.2014). *DIRECTIVE 2014/95/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL*. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=EN>, 13.01.2020.
- Fifka, M. S. (2012). The Development and State of Research on Social and Environmental Reporting in Global Comparison. - *Journal für Betriebswirtschaft*, 45-84.
- Fortanier, F., Kolk, A., Pinkse, J. (2011). Harmonization in CSR Reporting: MNEs and Global CSR Standards. - *Management International Review*, 665-696.
- G4 Sustainability Reporting Guidelines. Reporting principles and standard disclosures*. Kättesaadav: <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/GRIG4-Part1-Reporting-Principles-and-Standard-Disclosures.pdf>, 15.01.2020.
- KPMG (2013). *GRI's G4 Guidelines: The impact on reporting*. Kättesaadav: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2013/06/g4-the-impact-on-reporting-v2.pdf>, 03.02.2020.
- Hess, D. (2015). The Three Pillars of Corporate Social Reporting as New Governance Regulation: Disclosure, Dialogue, and Development - *Business Ethics Quarterly*, Vol. 18, No. 4, 447-482.
- ISO 26000 - A Standardized View on Corporate Social Responsibility: Practices, Cases and Controversies (2018). /Idowu, S. O., Sitnikov, C., & Moratis, L.
- ISO 26000 SOCIAL RESPONSIBILITY*. Kättesaadav: <https://www.iso.org/iso-26000-social-responsibility.html>, 22.01.2020.

- Jackson, A., Boswell, K., Davis, D. (2011). Sustainability and Triple Bottom Line Reporting – What is it all about? - *International Journal of Business, Humanities and Technology*, Vol. 1, No.3, 55-59.
- Moneva, J., Archel, P., Correa, C. (2006). GRI and the camouflaging of corporate unsustainability. - *Accounting Forum*, Vol. 30, No. 2, 121-137.
- Kolk, A. (2003). Trends in sustainability reporting by the Fortune Global 250. - *Business Strategy and the Environment*, Vol. 12, No. 5, 279-291.
- Kolk, A. (2004.). A decade of sustainability reporting: developments and significance. - *International Journal of Environment and Sustainable Development*, Vol. 3, No. 1, 51-64.
- Kolk, A. (2010). Trajectories of Sustainability Reporting by MNCs. - *Journal of World Business*, Vol. 45, No. 4, 367-374.
- KPMG Global Corporate Citizenship: Values in action.* (2009). Kättesaadav: <https://s3-us-west-2.amazonaws.com/ungc-production/attachments/2789/original/COP.pdf?1262614352>, 14.11.2019.
- Lozano, R. (2012). Towards better embedding sustainability into companies' systems: an analysis of voluntary corporate initiatives. - *Journal of Cleaner Production*, 14-26.
- Minguel, G. G. (2017). The evolution of sustainability reporting. A case study of the airlines sector. Kättesaadav: <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=143881>, 29.10.2019.
- OECD Guidelines for Multinational Enterprises.* Kättesaadav: <https://www.oecd.org/daf/inv/mne/48004323.pdf>, 10.12.2019.
- Paula-Carmen, R., Dorin-Paul, B. (2019). Sustainability reporting process: benefits, limits and achievements. - *Annals of the University of Oradea, Economic Science Series*, Vol. 28, No. 2, 60-70.
- Reimsbach, D., Hahn, R. (2013). The Effects of Negative Incidents in Sustainability Reporting on Investors' Judgments-an Experimental Study of Third-party Versus Self-disclosure in the Realm of Sustainable Development. - *Business Strategy and the Environment*, Vol. 24, No. 4, 217-235.
- Responsible Business Conduct thematic areas.* Kättesaadav: <https://mneguidelines.oecd.org/mneguidelines/>, 17.02.2020.
- Eccles, R. G., Krzus, M. P., Rogers, J., Serafeim, G. (2012). The Need for Sector-Specific Materiality and Sustainability Reporting Standards. - *Journal of Applied Corporate Finance*, Vol. 24, No. 2, 65-71.
- Hahn, R., Kühnen, M. (2013). Determinants of sustainability reporting: A review of results, trends, theory, and opportunities in an expanding field of research. - *Journal of Cleaner Production*, Vol. 59, 5-21.

- SAXENA, P. (2012). *AN ASSESSMENT OF CORPORATE SUSTAINABILITY REPORTING PRACTICES BY SELECTED COMPANIES OF ASIA-PACIFIC REGION*. Kättesaadav: <https://pdfs.semanticscholar.org/4683/c3334c0767742f9a9bbfc0a37907d062969c.pdf>, 24.10.2019.
- Shnayder, L., Rijnsoever, F. J. (2018). How expected outcomes, stakeholders, and institutions influence corporate social responsibility at different levels of large basic needs firms. - *Business Strategy and the Environment*, Vol. 27, No. 8, 1689-1707.
- Singhal, N. S., & Dev, A. (2016). Global Reporting Initiative, Sustainability Reporting. - *6th International Conference on Operation and Technology of Offshore Support Vessels*, 93-99.
- Sustainability Disclosure Database*. Kättesaadav: <https://database.globalreporting.org/>, 05.03.2020.
- Szabó, D. G., Sørensen, K. E. (2015). New EU Directive on the Disclosure of Non-Financial Information (CSR). - *European Company Law Working Paper*, Vol. 12, No. 3, 307-340.
- The Association of Chartered Certified Accountants. (2010). *Sustainability reporting matters*. Kättesaadav: <https://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF-technical/sustainability-reporting/tech-tp-srm.pdf>, 22.01.2020
- THE EUROPEAN COMMISSION. (2014). *COMMISSION RECOMMENDATION of 9 April 2014 on the quality of corporate governance reporting ('comply or explain')*. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014H0208&from=EN>, 18.12.2019.
- KPMG (2017). *The road ahead. The KPMG Survey of Corporate Responsibility reporting 2017*. Kättesaadav: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/10/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf>, 11.11.2019.
- The United Nations. (2004). *Disclosure of the impact of corporations on society. Current trends and issues*. Kättesaadav: https://unctad.org/en/Docs/iteteb20037_en.pdf, 08.02.2020.
- United Nations Global Compact*. Kättesaadav: <https://www.globalreporting.org/information/about-gri/alliances-and-synergies/Pages/United-Nations-Global-Compact.aspx>, 11.12.2019.
- Тарасова, Н., Кручина, Е. *Индексы и индикаторы устойчивого развития*. Kättesaadav: http://www.cawater-info.net/eoindicators/pdf/tarasova_kruchina.pdf, 01.03.2020.
- Хорин, А., Бровкин, А. (2018). *Ключевые индикаторы отчета об устойчивом развитии организации*. Kättesaadav: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=25288, 01.03.2020.

LISAD

Lisa 1. ÜRO 10 põhimõtet

Allikas: Unglobalcompact 2019; autori koostatud

Lisa 2. Uuringu küsimustik

Lugupeetud vastaja!

Mina olen Tallinna Tehnikaülikooli 3. kursuse tudeng Tatjana Skotšilova. Antud küsimustik on koostatud minu bakalaureusetöö raames ning küsimustiku eesmärgiks on välja selgitada trendid jätkusuutlikkuses aruandluses Eesti ettevõtetes.

Vastates alljärgnevale küsimustele, aitate koguda piisavalt informatsiooni diplomitöö kirjutamiseks. Küsimustele vastamine võtab umbes 5-7 minutit. Kõigi küsimuste puhul palun võtke ühendust meili teel - taskot@ttu.ee.

Tänan Teid vastuste eest!

1. Teie amet:

- Raamatupidaja assistent
- Raamatupidaja
- Vanemraamatupidaja
- Finantsanalüütik
- Muu:

2. Ettevõtte suurus:

- Mikroettevõtte (0 – 9 töötajat)
- Väikeettevõtte (10 – 49 töötajat)
- Keskettevõtte (50 – 249 töötajat)
- Suurettevõtte (üle 250 töötajat)

3. Kui kaua on Teie ettevõtte tegutsenud?

- Alla 1 aasta
- 1 – 5 aastat
- 6 – 10 aastat
- Rokhem kui 10 aastat

4. Teie ettevõtte tegevusala:

- Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük
- Mäetööstus

- Töötlev tööstus
- Ehitus
- Hulgi- ja jaekaubandus
- Transport, veondus ja laondus
- Finants- ja kindlustustegevus
- Kinnisvaraalane tegevus
- Haridus
- Info ja side
- Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus
- Kunst, meelelahutus ja vaba aeg
- Tervishoid, sotsiaalhoolekanne
- Muu

5. Teie ettevõtte omand:

- Eesti omand
- Välismaa omand

6. Kes on Teie ettevõtte omanik?

- Riik
- Eraomanik(ud)

7. Kas Te olete teadlik jätkusuutlikkusest aruandlusest?

- Jah
- Ei

Kui Teie vastus on „Ei“, palun lõpetage küsimustikule vastamist.

8. Palun hinnake 5-palli skaalal jätkusuutlikkuse aruande koostamise tähtsust ettevõtte jaoks. (1 – „ei ole üldse tähtis“; 2 – „ei ole tähtis“; 3 – „nii ja naa“; 4 – „on tähtis“; 5 – „on väga tähtis“)

1 2 3 4 5

9. Palun valige enda arvates 3 kõige tähtsamat põhjust miks koostatakse jätkusuutlikkuse aruandeid:

- Ettevõtte maine parendamine
- Riskide juhtimise lihtsustamine
- Investeeringute meelitamine
- Huvitatud isikute informeerituse taseme tõstmine
- Ettevõtte poliitika nõue
- Ettevõtte läbipaistvuse suurendamine
- Töötajate lojaalsuse suurendamine
- Ettevõtte väärtuse kasv
- Ettevõtte konkurentsivõime suurendamine

10. Keskkonnaindikaatorid. Palun hinnake 5-palli skaalal kui oluline on järgmise informatsiooni kajastamine jätkusuutlikkuse aruandes (1 – „ei ole üldse tähtis“; 2 – „ei ole tähtis“; 3 – „nii ja naa“; 4 – „on tähtis“; 5 – „on väga tähtis“):

- Aastased heitmete kogused (CO₂, CH₄, muud)
- Energiatarbimine
- Veetarbimine
- Jäätmete tekkimine
- Ohtlike jäätmete tekkimine
- Keskkonna kaitseks tehtud investeeringud
- Sekundaartoorainete kasutamise

11. Sotsiaalsed indikaatorid. Palun hinnake 5-palli skaalal kui oluline on järgmise informatsiooni kajastamine jätkusuutlikkuse aruandes (1 – „ei ole üldse tähtis“; 2 – „ei ole tähtis“; 3 – „nii ja naa“; 4 – „on tähtis“; 5 – „on väga tähtis“):

- Tööjõu voolavus
- Tööõnnetustes vigastatute arv
- Kutsehaigusi saanud inimeste arv
- Kutsealasele välja- ja täiendõppele kulutatud tundide arv
- Tähtajalise ja tähtajatu lepinguga töötajate arv
- Diskrimineerimise juhtumid

- Toodangu kvaliteedi tagamine

12. Majandusindikaatorid. Palun hinnake 5-palli skaalal kui oluline on järgmise informatsiooni kajastamine jätkusuutlikkuse aruandes (1 – „ei ole üldse tähtis“; 2 – „ei ole tähtis“; 3 – „nii ja naa“; 4 – „on tähtis“; 5 – „on väga tähtis“):

- Müüdüd toodangu maksumus
- Põhikapitali tehtud investeeringud
- Kulutused töötajatele (koolitamiskulud, palgad, tervise edendamise kulud, tööohutusega seotud kulutused)
- Kogutulu
- Puhaskasum
- Investeeringud teadus- ja arendustegevusse
- Aktsionäridele makstud dividendid

13. Kes Teie arvates peab tegelema jätkusuutlikkuse informatsiooni kogumisega?

- Raamatupidaja
- Jätkusuutlikkuse spetsialist
- Juhtkond
- Keegi teine

14. Kuidas Teie arvates peab ettevõtte oma jätkusuutlikkuse aruannet väljastama?

- Paigutama ettevõtte koduleheküljel
- Paigutama finantsaruannete lisades
- Koostama eraldiseisvat jätkusuutlikkuse aruannet
- Muu:

15. Kas Teie ettevõtte koostab jätkusuutlikkuse aruannet?

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda

Kui Teie vastus on „Ei“ või „Ei oska öelda“, siis palun jätkake küsimusest nr 18.

16. Kui tihti Teie ettevõttes kogutakse jätkusuutlikkuse informatsiooni?

- Vajadusel (huvigruppide soovil)
- Regulaarselt
- Ei tea

17. Kui tihti Teie ettevõtte väljastab jätkusuutlikkuse aruannet?

- Vähem kui 1 kord aastas
- 1 kord aastas
- Rohkem kui 1 kord aastas
- Ei tea

18. Miks Teie arvates ettevõtted ei tegele jätkusuutlikkuse aruannete koostamisega?

- Ressursside puudus
- Ettevõtte ei ole sellest huvitatud
- Aruande koostamise keerulisus
- Aruande koostamise selgete nõuete puudus
- Aruande koostamine pole kohustuslik
- Informatsiooni puudus aruande koostamise kohta
- Muu

Lisa 3. Tulemused. Küsimused 1 – 7

Vastusevariant	Vastanute arv (n = 83)	Vastanute osatähtsus
1. Ametikoht:		
Raamatupidaja assistent	6	7%
Raamatupidaja	35	42%
Vanemraamatupidaja	21	25%
Finantsanalüütik	4	5%
Pearaamatupidaja	3	4%
Audiitor	3	4%
Muu	11	13%
2. Ettevõtte suurus:		
Mikroettevõtte	26	31%
Väikeettevõtte	23	28%
Keskettevõtte	18	22%
Suureettevõtte	16	19%
3. Kui kaua on Teie ettevõtte tegutsenud?		
Alla 1 aasta	3	3%
1 – 5 aastat	14	17%
6 – 10 aastat	18	22%
Rohkem kui 10 aastat	48	58%
4. Teie ettevõtte tegevusala:		
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	5	6%
Mäetööstus	5	6%
Töötlev tööstus	12	15%
Ehitus	8	10%
Hulgi- ja jaekaubandus	8	10%
Transport, veondus ja laondus	5	6%
Finants- ja kindlustustegevus	19	23%
Kinnisvaraalaane tegevus	6	7%
Haridus	0	0%
Info ja side	1	1%
Kutse-, teadus- ja tehnikaalaane tegevus	3	4%
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	2	2%
Tervishoid, sotsiaalhoolekanne	2	2%
Muu	7	8%

Allikas: autori koostatud

Lisa 3 järg

5. Teie ettevõtte omand:		
Eesti omand	58	70%
Välismaa omand	25	30%
6. Kes on Teie ettevõtte omanik?		
Riik	9	11%
Eraomanik(ud)	74	89%
7. Kas Te olete teadlik jätkusuutlikkuse aruandlusest?		
Jah	33	40%
Ei	50	60%

Allikas: autori koostatud

Lisa 4. Tulemused. Küsimused 8 – 15

8. Palun hinnake 5-palli skaalal jätkusuutlikkuse aruande koostamise tähtsust ettevõtte jaoks	Vastanute arv (33)				
	Ei ole üldse tähtis (1)	Ei ole tähtis (2)	Nii ja naa (3)	On tähtis (4)	On väga tähtis (5)
	3	0	6	7	17

Allikas: autori koostatud

9. Palun valige enda arvates 3 kõige tähtsamat põhjust miks koostatakse jätkusuutlikkuse aruandeid:	Vastanute arv (33)	Vastanute osatähtsus
Ettevõtte maine parendamine	16	49%
Riskide juhtimise lihtsustamine	16	49%
Investeeringute meelitamine	8	24%
Huvitatud isikute informeerituse taseme tõstmine	8	24%
Ettevõtte poliitika nõue	6	18%
Ettevõtte läbipaistvuse suurendamine	17	52%
Töötajate lojaalsuse suurendamine	3	9%
Ettevõtte väärtuse kasv	12	36%
Ettevõtte konkurentsivõime suurendamine	13	39%

Allikas: autori koostatud

10. Keskkonnaindikaatorid. Palun hinnake 5-palli skaalal kui oluline on järgmise informatsiooni kajastamine jätkusuutlikkuse aruandes:	Vastanute arv (33)				
	Ei ole üldse tähtis (1)	Ei ole tähtis (2)	Nii ja naa (3)	On tähtis (4)	On väga tähtis (5)
Aastased heitmete kogused (CO ₂ , CH ₄ , muud)	0	2	10	7	14
Energiatarbimine	0	1	6	9	17
Veetarbimine	0	3	8	7	15
Jäätmete tekkimine	0	0	2	10	21

Lisa 4 järg

10. Keskkonnaindikaatorid. Palun hinnake 5-palli skaalal kui oluline on järgmise informatsiooni kajastamine jätkusuutlikkuse aruandes:	Vastanute arv (33)				
	Ei ole üldse tähtis (1)	Ei ole tähtis (2)	Nii ja naa (3)	On tähtis (4)	On väga tähtis (5)
Ohtlike jäätmete tekkimine	2	0	5	6	20
Keskkonna kaitseks tehtud investeeringud	0	0	4	10	19
Sekundaartoorainete kasutamine	4	1	10	12	6

Allikas: autori koostatud

11. Sotsiaalsed indikaatorid. Palun hinnake 5-palli skaalal kui oluline on järgmise informatsiooni kajastamine jätkusuutlikkuse aruandes:	Vastanute arv (33)				
	Ei ole üldse tähtis (1)	Ei ole tähtis (2)	Nii ja naa (3)	On tähtis (4)	On väga tähtis (5)
Tööjõu voolavus	3	0	11	11	8
Tööõnnetustes vigastatute arv	0	1	2	7	23
Kutsehaigusi saanud inimeste arv	1	0	9	5	18
Kutsealasele välja- ja täiendõppele kulutatud tundide arv	1	0	6	13	13
Tähtjalise ja tähtajatu lepinguga töötajate arv	6	6	14	6	1
Diskrimineerimise juhtumid	3	4	2	8	16
Toodangu kvaliteedi tagamine	0	0	0	10	23

Allikas: autori koostatud

Lisa 4 järg

12. Majandusindikaatorid. Palun hinnake 5-palli skaalal kui oluline on järgmise informatsiooni kajastamine jätkusuutlikkuse aruandes:	Vastanute arv (33)				
	Ei ole üldse tähtis (1)	Ei ole tähtis (2)	Nii ja naa (3)	On tähtis (4)	On väga tähtis (5)
Müüdnud toodangu maksumus	4	2	10	5	12
Põhikapitali tehtud investeeringud	2	2	3	14	12
Kulutused töötajatele	0	1	2	8	22
Kogutulu	4	3	6	7	13
Puhaskasum	3	3	4	5	18
Investeeringud teadus- ja arendustegevusse	0	1	4	8	20
Aktsionäridele makstud dividendid	7	3	8	9	6

Allikas: autori koostatud

13. Kes Teie arvates peab tegelema jätkusuutlikkuse informatsiooni kogumisega?	Vastanute arv (33)	Vastanute osatähtsus
Raamatupidaja	6	18%
Jätkusuutlikkuse spetsialist	7	21%
Juhtkond	17	52%
Keegi teine	3	9%

Allikas: autori koostatud

Lisa 4 järg

14. Kuidas Teie arvates peab ettevõtte oma jätkusuutlikkuse aruannet väljastama?	Vastanute arv (33)	Vastanute osatähtsus
Paigutama ettevõtte koduleheküljel	9	27,3%
Paigutama finantsaruannete lisades	11	33,3%
Koostama eraldiseisvat jätkusuutlikkuse aruannet	11	33,3%
Muu: <ul style="list-style-type: none">• Integreerituna aastaaruandesse• Ei peagi vajaduseta väljastama	2	6,1%

Allikas: autori koostatud

15. Kas Teie ettevõtte koostab jätkusuutlikkuse aruannet?	Vastanute arv (33)	Vastanute osatähtsus
Jah	10	30%
Ei	16	49%
Ei oska öelda	7	21%

Allikas: autori koostatud

Lisa 5. Tulemused. Küsimused 16 – 18

16. Kui tihti Teie ettevõttes kogutakse jätkusuutlikkuse informatsiooni?	Vastanute arv (10)	Vastanute osatähtsus
Vajadusel (huvigruppide soovil)	3	30%
Regulaarselt	7	70%
Ei tea	0	0%

Allikas: autori koostatud

17. Kui tihti Teie ettevõtte väljastab jätkusuutlikkuse aruannet?	Vastanute arv (10)	Vastanute osatähtsus
Vähem kui 1 kord aastas	4	40%
1 kord aastas	4	40%
Rohkem kui 1 kord aastas	2	20%
Ei tea	0	0%

Allikas: autori koostatud

18. Miks Teie arvates ettevõtted ei tegele jätkusuutlikkuse aruannete koostamisega? Palun valige 3 põhjust	Vastanute arv (33)	Vastanute osatähtsus
Ressursside puudus	16	48%
Ettevõtte ei ole sellest huvitatud	19	58%
Aruande koostamise keerulisus	13	39%
Aruande koostamise selgete nõuete puudus	17	52%
Aruande koostamine pole kohustuslik	23	70%
Informatsiooni puudus aruande koostamise kohta	10	30%
Muu	1	3%

Allikas: autori koostatud

Lisa 6. Tulemused. Küsimus 7 (ametokoha lõikes)

Kas Te olete teadlik jätkusuutlikkuse aruandlusest?	Vanemraamatupidaja ja pearaamatupidaja (24)		Raamatupidaja (35)		Raamatupidaja assistent (6)	
	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus
Jah	12	50%	12	34%	1	17%
Ei	12	50%	23	66%	5	83%

Allikas: autori koostatud

Lisa 7. Tulemused. Küsimus 7 (ettevõtte suuruse lõikes)

Kas Te olete teadlik jätkusuutlikkuse aruandlusest?	Mikroettevõtte (26)		Väikeettevõtte (23)	
	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus
Jah	7	27%	8	35%
Ei	19	73%	15	65%
	Keskettevõtte (18)		Suurettevõtte (16)	
Jah	12	67%	6	37,5%
Ei	6	33%	10	62,5%

Allikas: autori koostatud

Lisa 8. Tulemused. Küsimus 8 (ettevõtte omandivormi lõikes)

Kas Te olete teadlik jätkusuutlikkuse aruandlusest?	Välismaa omand (25)		Eesti omand (58)	
	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus
Jah	14	56%	19	33%
Ei	11	44%	39	67%

Allikas: autori koostatud

Lisa 9. Tulemused. Küsimus 15 (ettevõtte omandivormi lõikes)

Kas Teie ettevõtte koostab jätkusuutlikkuse aruannet?	Välismaa omand (14)		Eesti omand (19)	
	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus
Jah	6	43%	4	21%
Ei	3	21%	13	68%
Ei oska öelda	5	36%	2	11%

Allikas: autori koostatud

Lisa 10. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina, Tatjana Skotšilova

1. annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Mittefinantsaruandlus: hetkeolukord ja arenguperspektiivid Eestis raamatupidajate pilgu läbi“,

mille juhendaja on Natalie Aleksandra Gurvitš-Suits,

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh TalTechi raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks TalTechi veebikeskkonna kaudu, sealhulgas TalTechi raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

¹*Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil.*